

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Ryhmämuotoinen sosiaalinen kuntoutus nuorten kokemana

Linjamaa, Salla

2017 Laurea

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Laurea-ammattikorkeakoulu

Ryhmämuotoinen sosiaalinen kuntoutus nuorten koke-
mana

Linjamaa, Salla
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2017

Linjamaa, Salla

Ryhmämuotoinen sosiaalinen kuntoutus nuorten kokemana

Vuosi 2017 Sivumäärä 49

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää nuorten kokemuksia sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnasta. Tutkimus on toteutettu Riihimäellä toimivassa nuorten sosiaalisen kuntoutuksen Nuka-ryhmässä. Tarkoituksena oli saada tietoa siitä, miten nuoret ovat kokeneet hyötyneensä ryhmään osallistumisesta. Tavoitteena oli myös selvittää sosiaalisen kuntoutuksen ryhmän mahdollisia vaikutuksia ryhmään osallistuneiden nuorten hyvinvointiin ja arjenhallintaan sekä muihin sosiaalisen kuntoutuksen asettamiin tavoitteisiin. Tutkimuksen avulla saatiin lisää tietoa sosiaalisesta kuntoutuksesta ilmiönä. Sosiaalinen kuntoutus on tullut lakisääteiseksi keväällä 2015, eikä aiheesta ole juuri tehty aiempaa tutkimusta. Tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää ryhmätoiminnan kehittämiseksi.

Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan sosiaalisen kuntoutuksen käsitettä sekä käsitellään nuorten sosiaalisen kuntoutuksen tarpeellisuutta neljän eri ulottuvuuden kautta. Näitä ulottuvuuksia ovat syrjäytyminen, työttömyys, osallisuus sekä sosiaalinen toimintakyky. Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena käyttäen teemahaastattelun sekä haavainnoinnin menetelmiä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Tutkimukseen osallistuneiden nuorten anonymisuus on säilytetty ja haastateltujen nuorten nimet ovat muutettu. Haastatteluihin osallistui kahdeksan nuorta.

Tutkimuksessa selvisi, että nuoret pitivät sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoimintaa hyödyllisenä. Tärkeimpinä asioina nuoret pitivät sitä, että heillä oli edes kerran viikossa jotain aktiiviteettia ja heillä oli mahdollisuus harjoitella turvallisessa ympäristössä vuorovaikutustilanteita. Tärkeänä pidettiin myös vertaistuen kokemusta ja uusia sosiaalisia kontakteja. Nuoret kokivat saaneensa lisää rohkeutta vuorovaikutustilanteisiin, ja he saivat onnistumisen kokemuksia kohtaamisista muiden nuorten kanssa jännityksestä ja sosiaalisten tilanteiden pelosta huolimatta. Tutkimuksesta nousi myös kehittämisehdotuksia nuorten sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan järjestämiseen. Ryhmätoimintaan kaivattiin muun muassa lisää itsenäistymiseen ja asumiseen sekä koulutukseen ja työelämään liittyviä teemoja.

Asiasanat: sosiaalinen kuntoutus, nuoret, ryhmätoiminta, vertaistuki, vuorovaikutus

Linjamaa, Salla

Group form social rehabilitation as experienced by young adults

Year	2017	Pages	49
------	------	-------	----

The objective of this thesis was to examine the experiences of young adults in social rehabilitation in a group setting. This study was conducted at Riihimäki in a social rehabilitation group aimed at young adults called "Nuka". The purpose was to gather knowledge about how these young adults partake in the group had benefited from it. Another objective was to find out how a group setting in social rehabilitation possibly had an impact on the well-being of the participants, or their handling of daily life and the other objects of the social rehabilitation as a program. This study enabled the gathering of more information about social rehabilitation as a phenomenon. Social rehabilitation became mandatory in spring 2015 and no previous studies have been carried out.

The findings of this study can be applied when developing these group type programs further. In the theoretical frame of reference the term social rehabilitation and the need for social rehabilitation are observed through four different dimensions. These dimensions are; social exclusion, unemployment, partaking and social capability. This thesis was conducted as a qualitative study using interviews and observation. Interviews were carried out as individual interviews. The names of those taking part in the study have been changed to preserve their anonymity. This study had eight participants.

The findings of this study were that young adults considered the group setting in social rehabilitation to be beneficial. One of the most important things to them was that at least once a week they had some activities and they had a safe environment to practice social interactions. Other important factors were the experience of peer support and new social contacts. The young adults felt that they had gained more courage to interact in social situations and had successful experiences in interacting with other young adults, despite being nervous or having social anxiety. Suggestions on how to improve the group setting also came up while conducting the study. The group could use more themes like; how to become independent, housing, education and working life.

Keywords: social rehabilitation, young adults, group setting, peer support, social interaction

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Sosiaalinen kuntoutus	7
3	Nuoret sosiaalisessa kuntoutuksessa - mihin sosiaalista kuntoutusta tarvitaan?.....	10
	3.1 Syrjäytyminen.....	11
	3.2 Työttömyys	13
	3.3 Sosiaalinen toimintakyky.....	14
	3.4 Osallisuus	16
4	Aiemmat tutkimukset	17
5	Tutkimuksen toteutus	19
	5.1 Tutkimukset tavoitteet ja tarkoitus	19
	5.2 Tutkimusmenetelmät	20
	5.2.1 Teemahaastattelu.....	20
	5.2.2 Havainnointi.....	21
	5.3 Haastattelujen toteuttaminen	22
	5.4 Aineiston analyysi	23
	5.5 Luotettavuus ja eettisyys	24
6	Tutkimuksen tulokset	25
	6.1 Odotukset.....	26
	6.2 Tavoitteet ja niiden saavuttaminen	26
	6.3 Tapaamisten sisältö.....	28
	6.4 Osallisuus, vuorovaikutus ja vertaistuki.....	30
	6.5 Arjenhallinta	33
	6.6 Suurimmat hyödyt.....	34
7	Johtopäätökset	35
8	Pohdinta	39
	Lähteet	41
	Liitteet.....	45

1 Johdanto

Keväällä 2009 sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän valmistelemaan sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamista. Heti työtä aloittaessaan työryhmä painotti, ettei sosiaalihuolto ole vain palveluja, vaan kokonaisvaltaisen hyvinvointipolitiikan toteuttamista. (Palola 2012, 30.) Uudistettu sosiaalihuoltolaki tuli voimaan keväällä 2015. Samalla sosiaalisesta kuntoutuksesta tuli lakisääteistä. Sosiaalinen kuntoutus voi pitää sisällään monenlaisia toimintoja, eikä sille ole syntynyt vielä selkeitä laatukriteerejä tai yhteisesti hyväksytyjä sisältöjä. Sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallisesta nykytilasta ei ole riittävästi tietoa, sillä se on ilmiönä vielä uusi ja se käsitetään kunnissa eri tavoin. (Puromäki, Kuusio, Tuusa & Karjalainen 2016, 11.)

Lakiuudistuksen tavoitteena oli siirtää sosiaalihuollon painopistettä hyvinvoinnin edistämiseen, ennaltaehkäisevään työhön sekä varhaiseen tukeen korostamalla suunnitelmallista toimintaa, etukäteistä ja varhaista vaikuttamista ongelmien ehkäisemiseksi sekä oikea-aikaisia palveluja ongelmien jo ilmettyä. Perusteluiden mukaan sosiaalihuolto tulisi nähdä sosiaalisena investointina, jonka avulla voidaan järjestää varhaista ja kevyempää tukea ja siten ehkäistä ongelmien kasautumista ja monimutkaistumista. (Tuusa & Ala-Kauhaluoma 2014, 44.) Uudistetun sosiaalihuoltolain tarkoituksena on vahvistaa peruspalveluja ja vähentää siten korjaavien toimenpiteiden tarvetta. Tavoitteena on myös järjestää sosiaalipalveluja muiden peruspalvelujen yhteydessä, jotta tuen hakemisen kynnyks madaltuisi. (Sosiaalihuoltolaki 2016, 3.)

Kaikkien nuorten kohdalla pelkkä yksilötuki ei luo riittäviä edellytyksiä opiskeluun tai työelämään kiinnittymiseen. Vaikuttaviksi todetuissa malleissa kuntoutukselliset ryhmätoiminnot ovat olennainen osa sosiaalisen vahvistumisen prosessia. Nuori tarvitsee osallisuuden kokemiseen ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistumiseen yksilötuen rinnalle myös mielekkään yhteisön. Turvalliseen yhteisöön kuulumisen ja sen jäsenenä toimiminen on monelle nuorelle parasta sosiaalista kuntoutumista. Ryhmätoimintaa tarvitaan siihen vaiheeseen, jossa opiskeluun tai työelämään siirtyminen ei vielä ole kantavalla pohjalla. Ilman päivärytmiä, säännöllistä vuorovaikutusta muiden ikäistensä kanssa ja mielekästä yhteisöllistä arjen sisältöä monen ulkopuolisen nuoren valmiudet siirtyä koulun penkille tai työhön laskevat entisestään. (Alanen 2015, 88-89.)

Tämä opinnäytetyö on toteutettu syksyllä 2016 Riihimäellä sosiaalisen kuntoutuksen Nuka-ryhmässä, jonka vastuuhjaajina toimivat Nuorten palvelupiste Nupin työntekijät sekä Riihimäen aikuissosiaalityön sosiaaliohjaajat. Toiminnassa oli myös mukana ohjaajia etsivästä nuorisotyöstä sekä Riihimäen seudun nuorisotasunnoilta. Olin mukana ryhmätoiminnassa sosionomiopintoihini kuuluvan kehittämistyön harjoittelun kautta. Sosiaalista kuntoutusta on tutkittu melko vähän sen tultua lakisääteiseksi, joten tarkoituksena oli selvittää sosiaalisen kuntoutuksen ja Nuka-ryhmän hyödyllisyyttä nuorten omien kokemusten kautta. Tutkielmassani halusin

saada nuorten oman äänen kuuluviin, joten päädyin tekemään teemahaastattelun nuorten kokemuksista sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnasta. Tutkielmassa on käytetty myös havainnointia, jota tein harjoitteluni aikana Nuka-ryhmässä.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu sosiaalisen kuntoutuksen käsitteestä sekä nuorten sosiaalisen kuntoutuksen tarpeellisuudesta tarkasteltuna syrjäytymisen, työttömyyden, sosiaalisen toimintakyvyn sekä osallisuuden kautta. Myös sosiaalisesta kuntoutuksesta tehtyjä aiempia tutkimuksia on esitelty. Tutkielman toteutusta käydään läpi tutkimuksen taustan ja tarkoituksen, tutkimusmenetelmien, aineistonkeruun ja aineiston analyysin sekä tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden kautta. Tämän jälkeen on esitelty tutkimuksen tuloksia. Lopuksi on johtopäätökset sekä pohdintaa.

2 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalisella kuntoutuksella on Suomessa noin kuuden vuosikymmenen mittainen historia, jonka aikana sen käsitteessä ja määrittelyssä on tapahtunut muutoksia. Heti sosiaalisen kuntoutuksen käsitteen historian alkuvaiheessa, 1950- ja 1960-lukujen taitteessa, sosiaalinen kuntouttaminen syrjäytti käsitteen sosiaalinen rehabilitaatio. Tämän jälkeen 1960-luvun puolivälissä käsite sosiaalinen kuntouttaminen vaihtui käsitteeseen sosiaalinen kuntoutus. Vielä 1960-luvulla sosiaalinen kuntoutus nähtiin toisena päälohkona kuntoutuksen kahtiajaossa, mutta 1970-luvulla siirryttiin kuntoutuksen nelijakoon, jota käytetään edelleen kuntoutuksen kentästä puhuttaessa. Ennen nelijakoa 1960-luvulla sosiaalinen kuntoutus oli kattokäsite kaikelle sille, mikä ei kuulunut lääkärin tai sairaalan vastuualueeseen. (Haimi & Hurme 2007, 55-56.)

Kuntoutuksen historian alkuvaiheissa tavoitteena oli sotainvalidien työhön kuntoutus, jolloin kuntoutusta pidettiin työvoimapoliittisena ratkaisuna suuren työvoimapulan vuoksi sotien jälkeen. Tämän jälkeen vammaisten auttamisesta mahdollisimman täysipainoiseen elämään tuli toinen tärkeä tavoite ja se koettiin nimenomaan sosiaalisen kuntoutuksen tehtäväksi. Sosiaalinen kuntoutus alettiin nähdä 1980-luvulla prosessina, jonka tavoitteena oli sosiaalinen toimintakyky. Samoihin aikoihin sosiaalisen kuntoutuksen käsitettä alettiin määritellä järjestelmällisesti sen käytännön tavoitteiden kautta. 1990- ja 2000-luvuilla sosiaalisen kuntoutuksen käsitettä ei enää yritetty selventää, vaan määritellä sosiaalista kuntoutusta järjestelmällisesti sen käytännön kautta. (Haimi & Hurme 2007, 56-59.) Tuusan ja Ala-Kauhaluoman (2014, 6) mukaan sosiaalisen kuntoutuksen kehitys on ollut vuosikymmenien aikana hyvin vähäistä, sillä terminä sosiaalinen kuntoutus on jättänyt tilaa monenlaiselle toiminnalle, eikä sosiaalisella kuntoutuksella ole ollut lainsäädäntöä tai muuta ohjaavaa säännöstöä takanaan ennen sosiaalihuoltolain uudistusta.

Kuntoutuksen nelijako lääkinälliseen, kasvatukselliseen, sosiaaliseen ja ammatilliseen kuntoutukseen on säilynyt jo useiden vuosikymmenien ajan. Kuntoutuksen nelijaossa sosiaalisen kuntoutuksen piiriin kuuluu muun muassa se toiminta, jolla varmistetaan fyysisen tai psyykkisen sairauden tai vammautumisen aiheuttaman sairaalajakson jälkeen turvallinen kotiin paluu. Lääkinällinen kuntoutus ulottuu tyypillisesti esimerkiksi sairaalajakson jälkeisiin fysioterapiajaksoihin ja tarvittavien apuvälineiden käytön harjoittamiseen. Sosiaalinen integraatio edellyttää näiden lisäksi myös muita toimenpiteitä, joilla voidaan myös vähentää myöhempiä hoito- ja huoltokustannuksia. (Järvikoski 2013, 42.)

Huhtikuussa 2015 astui voimaan uusi sosiaalihuoltolaki, jossa ensimmäistä kertaa määriteltiin sosiaalinen kuntoutus. Uusi sosiaalihuoltolaki on kuntoutuksen näkökulmasta merkittävä, sillä sosiaalisesta kuntoutuksesta tuli lakisääteistä ja siten merkittävä osa monialaisen kuntoutuksen kokonaisuutta. Uusi sosiaalihuoltolaki selkiyttää, vahvistaa ja vakiinnuttaa sosiaalisen kuntoutuksen käsitettä ja käytäntöjä. Laissa on sosiaalisen kuntoutuksen määrittely ja sisältökuvaus. Koska palvelun sisällöt syntyvät asiakkaan ja asiantuntijoiden yhteistyöllä kuntoutuja-kohtaisesti, määrittely ja sisältökuvaus on jätetty melko väljiksi. (Tuusa & Ala-Kauhaluoma 2014, 53.)

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 17 §:n mukaan ”sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen, kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen, valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan, ryhmätoiminta ja tuki sosiaaliin vuorovaikutussuhteisiin, sekä muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.”

Sosiaaliseen kuntoutukseen sisältyvän toiminnan avulla edistetään asiakkaiden työmarkkina- ja elämänhallintaa, tai tuetaan heidän toimintakykyään ja elämänhallintaansa, mikäli avoimille työmarkkinoille työllistyminen ei näytä mahdolliselta. Sosiaalisella kuntoutuksella tähdätään arjen selviytymiskeinojen ja elämänhallinnan parantumiseen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen toiminnan kautta. Lähtökohtana sosiaaliselle kuntoutukselle on sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen kokonaisvaltainen selvittäminen, jonka pohjalta palvelut sovitetaan yksilöllisesti. (Puromäki ym. 2016, 15.)

Arkipäivän toiminnoista ja vuorovaikutussuhteista selviytymisen lisäksi sosiaalisella kuntoutuksella halutaan vahvistaa yhteiskunnallista osallisuutta. Tähän pyritään luomalla edellytyksiä sosiaaliseen osallistumiseen ja sosiaalisten verkostojen toimimiseen tukemalla taloudellista

turvallisuutta sekä helpottamalla asumista ja liikkumista. Asiakkaalle tarjotaan sosiaalisen kuntoutuksen avulla mahdollisuuksia toimia uudella tavalla uudessa toimintaympäristössä ja muuttaa toimintatapoja, jotka ovat saattaneet olla jopa vahingoittavia. (Palola 2012, 32.)

Sosiaalisessa kuntoutuksessa yksilöllinen tuki yhdistyy toiminnallisuuteen. Toiminnallisuus onkin yksi sosiaalisen kuntoutuksen peruserä. Toiminnallisiin kuntoutuselementteihin voi kuulua valmennusta arkipäivän toiminnoista selviämiseen ja elämänhallintaan, ryhmätoimintaa sekä tukea sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin, sosiaalista kuntoutumista edistävää työtoimintaa tai muita toiminnallisia palveluja. Toiminnalliset kuntoutuselementit suunnitellaan yksilöllisten tavoitteiden ja tarpeiden pohjalta. (Puromäki ym. 2016, 15.) Järvikosken (2013, 73) mukaan ydinalueena kuntoutuksen käsitteessä voidaan pitää yksilöllistä, tavoitteellista toimintaa, joka tähtää kuntoutujan tavoitteiden mukaiseen muutokseen hänen elämäntilanteessaan niin työssä, opinnoissa, kotielämässä, sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kuin muillakin elämäalueilla. Kuntoutus on luonteeltaan yhteistyötä, jossa kuntoutustyöntekijän osuus painottuu kuntoutujan tarpeiden mukaan. Kuntoutuksen tulisi olla aina voimavarasuuntautunutta, yksilön vahvuuksia etsivää ja oma-aloitteisuutta tukevaa.

Nuorisotakuu tuli voimaan vuoden 2013 alussa. Nuorisotakuulla tarkoitetaan sitä, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta (Nuorisotakuu 2016). Nuorisotakuun toteuttamista tuetaan nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tukemalla nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näissä keskeyttämistä. Sosiaalihuoltolain kokonaisuudistus sisältää niin sanotun nuorisopalvelutakuun, jolla tehostetaan vaikeassa syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tukea. Nuorisopalvelutakuulla tarkoitetaan ”yhden pysäkin työskentelymallia”, jossa nuorta tuetaan suunnitelmallisesti ja tehokkaasti yhden palvelupisteen kautta. (Tuusa & Ala-Kauhaluoma 2014, 46.)

Tuusa ja Ala-Kauhaluoma (2014, 53) tuovat esille, että sosiaalisen kuntoutuksen käytännön toteutuksessa on tunnusomaista verkostoitunut, moniammatillinen ja monialainen työskentelytapa. Tämä edellyttää dialogisuutta ja useiden näkökulmien yhteensovittamista yhteistyössä terveydenhuollon, työ- ja elinkeinotoimen, Kelan, opetustoimen sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Sosiaalista kuntoutusta voidaan toteuttaa erilaisilla menetelmillä ja työmuodoilla. Sosiaalisen kuntoutuksen välineitä voivat olla yksilöllinen psykososiaalinen tuki ja lähi-työ, toiminnalliset ryhmät ja vertaistuki, työtoiminta sekä muut asiakkaalle tarjottavat palvelut ja tukitoimet osana asiakkaan kuntoutussuunnitelmaa (Puromäki ym. 2016, 15). Ryhmämuotoisen toiminnan avulla pyritään tarjoamaan asiakkaille mahdollisuus luoda sosiaalisia kontakteja ja saada yhteisöllistä tukea ja vertaistukea muista ryhmäläisistä (Hinkka, Koivisto & Haverinen 2006, 25).

3 Nuoret sosiaalisessa kuntoutuksessa - mihin sosiaalista kuntoutusta tarvitaan?

Tuusan ja Ala-Kauhaluoman (2014, 54) selvitysten mukaan nuoret tarvitsevat sosiaalista kuntoutusta usein tilanteissa, joissa heillä on vakavia ja pitkäkestoisia elämänhallinnan ongelmia, ja ovat siten myös sosiaalisen kuntoutuksen keskeisin kohderyhmä. Nuoret aikuiset ovat suurin perus- ja vähimmäisturvaa saava ryhmä Suomessa, ja toimeentulotuen saanti on yhä useamman nuoren kohdalla jatkuvaa tai toistuvaa. Sosiaalista kuntoutusta tarvitsevien nuorten määrästä on vaikeaa esittää tarkkoja lukuja. Pitkäaikaistyöttömänä olevien, pitkään toimeentulotukea saaneiden sekä täysin koulutuksen, työelämän ja perustoimeentulon ulkopuolelle jääneiden nuorten perusteella voidaan kuitenkin arvioida, että mahdollinen asiakasmäärä on jopa useita kymmeniä tuhansia nuoria.

Sosiaalisen kuntoutuksen erityisosaamista vaativat asiakastilanteet ovat usein syntyneet pitkän ajan kuluessa, eivätkä ne parane yksittäisellä toimenpiteellä tai interventiolla. Sosiaalisen kuntoutuksen taustalla on käsitys kokonaisvaltaisen työskentelyn välttämättömyydestä silloin, kun ongelmat ovat kasautuneet ja pitkittyneet tai kun sosiaalisen kuntoutuksen toimenpiteet ovat tarpeellisia tai välttämättömiä henkilön osallisuuden edistämiseksi ja toimintakyvyn vahvistamiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 2016, 37.) Vilkkumaa (2004, 36) toteaa, että kuntoutuksen tarpeeseen liittyy sekä sosiaalista syrjäytymistä että sen seurauksena syrjään vetäytymistä. Sosiaalinen kuntoutus pyrkii katkaisemaan syrjäytymiskiirteen sekä etsimään uusia reittejä paremmalle elämälle.

Tutkimuksissa monien hyvinvointia nakertavien kokemusten ja huono-osaisuuden ulottuvuuksien kuten yksinäisyyden, masennuksen ja köyhyyden kohdalla on todettu olevan negatiivisesti yhteydessä yksilön toimintakykyyn. Toimintakyky on murentunut sellaiseksi, ettei yksilö kykene itsenäisesti vahvistamaan riittävästi hyvinvointiaan tai toimimaan edes hyvinvoinnin ylläpitämiseen tarvittavalla tavalla. Tällainen toiminta saattaa näyttäytyä päällepäin muille laiskuutena. Pitkään ulkopuolisena olleista nuorista suurin osa kärsii tämän kaltaisista ongelmista. Monella heistä on vahva sosiaalisten tilanteiden pelko. Tällöin on turha yrittää tarjota nuorelle työvoimapolitiittista koulutusta ja opiskelupaikkaa, jos pelkästään bussimatka työpäikälle tai opintoihin vaatii uskallusta. Palvelujärjestelmän tulisi vastata ensin näihin ongelmiin, joiden ylittämisen jälkeen jatkokolkuun kiinnittyminen olisi kestävämmällä pohjalla. (Alanen 2015, 83.)

Suomessa on tehty laaja 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista. Tutkimuksen mukaan koulutustaso vaikuttaa nuorten hyvinvointiin selvästi. Vain perusasteen suorittaneet kärsivät huomattavasti useammin mielenterveyden häiriöistä, saavat toimeentulotukea sekä tekevät rikoksia useammin kuin muut koulutusryhmät. Vain perusasteen suorittaneista nuorista aikuisista tytöistä 61 prosenttia ja pojista 47 prosenttia on ollut psyki-

atrisessa erikoissairaanhoidossa tai käyttänyt psyykenlääkkeitä. Vastaavat luvut koko ikäluokan ovat tytöillä 34 prosenttia ja pojilla 24 prosenttia. Toimeentulotukeen on turvautunut lähes kaksi kolmasosaa vain peruskoulun käyneistä ja 44 prosenttia ilman peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa olevista pojista on saanut rikostuomion 25 ikävuoteen mennessä. (Ristikari, Törmäkangas, Lappi, Haapakorva, Kiilakoski, Merikukka, Hautakoski, Pekkarinen & Gissler 2016, 99.)

Kuntoutumistarve kuvaa asianomaisen henkilön kokemusta omasta tilanteestaan. Sen lähtökohtana on yksilön itsensä havaitsema ja kokema ongelma sekä halu vapautua siitä. Yksilöllisen kuntoutumistarpeen lisäksi puhutaan usein myös yhteisöllisestä tai yhteiskunnallisesta kuntouttamistarpeesta. Yleisellä tasolla yhteiskunnallinen kuntouttamistarve perustuu sekä kansalaisen perusoikeuksiin, että tarpeeseen huolehtia siitä, että työvoimaa on riittävästi saatavilla, eivätkä yhteiskunnan sosiaaliturva- ja huoltokustannukset nouse liian suuriksi. Kansalaisten perusoikeuksia ovat muun muassa oikeus elämään, henkilökohtaiseen turvallisuuteen, työhön sekä välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 159.) Nuorten sosiaalisen kuntoutuksen tarvetta tarkastellaan seuraavissa luvuissa neljän eri ulottuvuuden kautta. Näitä ulottuvuuksia ovat syrjäytyminen, työttömyys, sosiaalinen toimintakyky sekä osallisuus.

3.1 Syrjäytyminen

Nuorten syrjäytyminen on ollut pinnalla viime vuosina valtakunnallisesti niin keskusteluissa kuin tutkimuksissakin. Syrjäytymistä voidaan pitää sosiaalisen kuntoutuksen lähikäsitteenä, sillä myös sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) sosiaalisen kuntoutuksen määrittelevässä 17§:ssä puhutaan syrjäytymisen ehkäisemisestä ja osallisuuden vahvistamisesta. Usein nuorten syrjäytymisen tutkimuksessa viitataan yhteiskunnallisten järjestelmien, kuten koulutus- ja työmarkkinajärjestelmien, ulkopuolelle jäämiseen sekä sen hyvinvointivaikutuksiin. Merkittäviä syrjäytymisen riskitekijöitä ovat matala koulutus, pitkäaikainen työttömyys ja toimeentulo-ongelmat. Myös elämänhallintaan liittyvät ja terveydelliset ongelmat, sosiaalisten suhteiden vähyys ja syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta ovat keskeisiä osa-alueita. (Nuorten syrjäytyminen 2016.)

Syrjäytymiselle ei ole yhtä yhteistä ja yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Syrjäytymiseksi kutsuttua ilmiötä tarkastellaan usein yhteiskunnan, ryhmän ja yksilön tasolla. Yhteiskunnallisella tasolla syrjäytymisessä on kysymys siitä, miten muutokset aiheuttavat eriytymistä ja yhteiskunnallisia jakoja elinolosuhteissa ja tulevaisuuden mahdollisuuksissa. Ryhmätasolla syrjäytymistä voidaan lähestyä vaikeuksissa elävien ihmisryhmien, kuten vähän koulutusta saaneiden yksilöiden yhteisten piirteiden kautta. Yksilötason tarkasteluissa viitataan yleensä syrjäytymiseen ongelmana, jolla on yhteys muihin sosiaalisiin ongelmiin ja niiden pitkäaikaisuuteen ja kasautumiseen. (Savukoski & Kauramäki 2004, 124.)

Syrjäytymisen määrittelyn vaikeudesta huolimatta Juhila (2006, 53-54) on löytänyt suhteellisen yksimielisiä näkemyksiä syrjäytymisen prosessista. Juhilan mukaan prosessi voidaan nähdä erilaisten yhteiskunnassa tavoiteltavina ja normaaleina pidettyjen osallisuuksien ulkopuolelle ajautumisena. Tällaisia osallisuuksia ovat muun muassa palkkatyö, perhe ja muut sosiaaliset verkostot. Pahimmillaan myös yhteiskunnalliset palvelu- ja auttamisjärjestelmät voivat kuulua näihin osallisuuksiin, sillä aina ei kyetä auttamaan tai edes tavoittamaan kaikkein syrjäytyneimpiä kansalaisia. Syrjäytymisessä on kysymys yhteiskunnan yhtenäisyyden hajoamisprosessista siten, että osa kansalaisista ajautuu tavoiteltavina pidettyjen osallisuuksien ulkopuolelle. Toinen Juhilan (2006, 54-55) löytämä tutkijoiden yhtenäinen näkemys on syrjäytymisen määrittely kasautuvaksi huono-osaisuudeksi. Syrjäytyneiksi luonnehdituilta ihmisiltä puuttuu monenlaisia täysipainoisen elämän kannalta merkittäviä resursseja. Huono-osaisuuden keskeisimpänä tunnuspiirteenä pidetään taloudellista ja materiaalista köyhyyttä, jonka korostetaan olevan syrjäytymisen pääsyy kriittisissä sosiaalipoliittisissa suuntauksissa. Köyhyys ja pienituloisuus laittavat liikkeelle prosessin, jonka myötä ihmiset ajautuvat kasautuvan huono-osaisuuden kierteseen. Kierteen seurauksena heidän tilanteensa muodostuu ratkaisevasti heikommaksi kuin kansalaisten enemmistön.

Syrjäytymisenä pidetään epävakaan työuran, pienituloisuuden, huonojen asuinolojen ja -alueen korkean rikollisuuden, huonon terveyden tai perheiden hajoamisen kaltaisten huono-osaisuuden tekijöiden epäsuotuisia yhdistelmiä. Syrjäytyminen on poikkeavuutta tavanomaiseksi katsotusta elämästä ja syrjäytyneet elävät valtavirtaan nähden olennaisesti huonommissa olosuhteissa. Syrjäytymistä voidaan pitää myös ajallisesti kehittyvänä ilmiönä. Toisaalta nuorten syrjäytymistä koskevissa tutkimuksissa korostetaan usein, että nuorten huono-osaisuus on harvoin kasautunut niin vakavasti, että edellä mainitut määritelmät toteutuisivat. Nuorten kohdalla puhutaan mieluummin myöhempään huono-osaisuuteen vaikuttavista todennäköisyyksistä eli syrjäytymisriskistä. (Notkola, Pitkänen, Tuusa, Ala-Kauhaluoma, Harkko, Korkeamäki, Lehikoinen, Lehtoranta & Puumalainen 2013, 56.)

Lasten ja nuorten arkiympäristöt ovat alttiita monenlaisille vaikutuksille, jotka ohjaavat lapsuus- ja nuoruusajan yksilöllistä ja yhteisöllistä kehitystä eri suuntiin. Lapset ja nuoret ovat herkkiä aistimaan itseensä kohdistuvia hyväksyviä ja paheksuvia asenteita niin julkisissa tiloissa, institutionaalisissa konteksteissa, kotona kuin verkkoympäristöissäänkin. He myös suuntaavat toimintaansa suhteessa näihin asenteisiin. Ei siis ole yhdentekevää syrjäytymiskehityksen kannalta, mitä lapsista ja nuorista ajatellaan ja miten heihin erilaisissa arjen käytännöissä suhtaudutaan. (Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013, 71.)

Syrjäytymistutkimuksista nousee Riihimäen ja Ronkaisen (2010, 7) mukaan kahdeksan nuorten syrjäytymisriskin tunnusmerkkiä. Näitä tunnusmerkkejä ovat työttömyys, koulutuksen puute,

asumisen ongelmat, fyysinen ja psyykinen sairaus, sosiaalisten suhteiden ongelmat, päihteen käyttö ja rikollisuus. Syrjäytymisen riskit ovat toisiinsa yhteydessä ja syrjäytymisen syvyydessä ne kasautuvat. Mattila (2014, 195-196) esittää, että nuorten sosiaaliset pelot ja jännitykset syrjäytymisen tekijöinä ovat jääneet huomiotta. Nuorten syrjäytymiseen yhteiskunnasta on monia syitä, mutta yksi tekijä voi olla sosiaaliset pelot, jotka hankaloittavat opiskelua ja työelämään pääsemistä. Pelkoja hävetään tai niitä ei tiedosteta, jolloin avun saaminen lykkääntyy ja pelot ehtivät aiheuttaa monia jälkiseurauksia, kuten esimerkiksi masennusta.

Nuorten elinoloja ja elämäntapoja koskeva polarisoituminen eli ”kaksinapaistuminen” on myös herättänyt keskustelua viime vuosina politiikassa, mediassa ja tutkimuksissa. Nuorten polarisaatiota on kuvattu siten, että enemmistö nuorista voi, käyttäytyä ja tulee toimeen kohutuullisen hyvin tai jopa erinomaisesti. Kuitenkin osalla nuoria on yhä enemmän erilaisia ongelmia, pahoinvointia ja vahingollista käyttäytymistä. Ongelmat näyttäytyvät nuorten erityispalveluiden ruuhkautumisena, nuorten elämäntapa- ja terveysongelmina sekä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisenä. Nuorten polarisoitumisella viitataan yleensä hyvinvointierojen kärjistymiseen nuorten välillä. (Eräranta & Autio 2008, 8-10.)

Syrjäytymisen käsitteeseen liittyy myös ongelmallisuutta. Pohjola (2001, 187-188) toteaa, että syrjäytymisen käsitteen käyttöön liittyy ristiriitaisesti yleistävää keveyttä mutta samalla vahvaa moraalista latausta. Sillä on lisäksi selkeästi leimaava luonne. Syrjäytyneet mielletään usein erilaisiksi ja jollakin tapaa poikkeaviksi, yhteiskunnan normaliteetteja välttäväksi toisenlaisiksi ihmisiksi. Heitä ei pidetä aktiivisena ja omaehtoisena toimijoina vaan passiivisuuden vetäytyneinä tai tahallisesti vallitsevien arvojen hylkääjinä. Tämän vuoksi ajatellaan, että syrjäytyneitä on aktivoitava ja sosiaalistettava uudelleen. Suhtautumistavassa on nähtävissä selkeää epäluottamusta. Pohjola esittää, että yhteiskuntaan on sisäänrakennettu epäluottamus, joka määrittää osan nuorista epäkansalaisiksi.

3.2 Työttömyys

Vuonna 2008 nuorisotyöttömyys kääntyi voimakkaaseen kasvuun finanssikriisin myötä. Nuorten työttömien määrä on ollut kasvussa koko pitkittyneen taantuman ajan, lukuun ottamatta vuosien 2009-2011 väliaikaista työllisyyden elpymistä. Suurin osa työttömistä 20-29-vuotiaista on keskiasteen koulutuksen saaneita ja heidän osuutensa on kasvanut entisestään viime vuosina. Myös 20-29-vuotiaiden osuus pitkäaikaistyöttömistä on kasvanut selvästi. (Alatalo, Mähönen & Räisänen 2017, 18.) Joulukuussa 2016 nuorten 15-24-vuotiaiden työttömyysaste, eli työttömien osuus työvoimasta, oli 14,7 prosenttia. Työttömyysaste joulukuussa 2016 oli 4,6 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin. (Työvoimatutkimus 2016.)

Nuoret sopeuttavat työvoimaan osallistumista suhdanteiden mukaan muita ikäryhmiä voimakkaammin, ja nuorten työmarkkinatilanne onkin hyvin suhdanneherkkä. Nuorten

työmarkkinatilanne alkoi kohentua 1990-luvun loppupuolella, mutta 1990-luvun alun laskusuhdannetta edeltäneelle tasolle ei ole kaikilta osin ylletty. Työllisyydessä alueelliset ja alakohtaiset erot ovat merkittäviä. Työsuhteiden laadussa on tapahtunut muutoksia, sillä määrä- ja osa-aikaiset sekä keikkaluontoiset työsuhteet ovat yleistyneet. Työelämään kiinnittymistä katsotaan luonnehtivan koulutuksen, työn ja työttömyyden vuorottelu. Nuoret elävät eri elämänvaiheita limittäin ja muutokset eri asemien välillä ovat nopeita. Vähän koulutettujen asema työmarkkinoilla on heikentynyt koulutustason nousun myötä, jolloin korkeintaan koulutus ei takaa vakaata työuraa. Koulutuksen katsotaankin olevan välttämätön, muttei riittävä ehto työmarkkinoille kiinnittymisessä. (Pietikäinen 2007, 11.)

Tutkimuksissa on havaittu, että työn ja koulutuksen ulkopuolelle ajautumisen riskitekijöitä ovat maahanmuuttajatausta, heikko sosioekonominen asema, terveysongelmat, oppimishäiriöt, erilaiset sosiaaliset ongelmat, vähäinen vanhempien tuki sekä päihdeongelmat ja rikostausta. Myös ongelmat koulussa, kuten koulukiusaaminen, luvattomat poissaolot ja heikko koulumenestys, voidaan katsoa riskitekijöiksi. Koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääneiden nuorten elämäntilanteet vaihtelevat ja siksi palvelut on aina suunnattava tapauskohtaisesti. (Saikkonen, Blomgren, Karjalainen & Kivipelto 2015, 37-38.) Työttömyys merkitsee vakavaa uhkaa sekä fyysiselle että henkiselle terveydelle ja siten se voidaan nähdä sekä taloudellisina että sosiaalisina kustannuksina. Työttömyys on selkeästi syrjäyttävää, sillä se poistaa työttömältä osan normaaleista siteistä yhteisöön ja yhteiskuntaan. (Raivio & Karjalainen 2013, 19.)

Työttömyyden vaikutuksesta hyvinvointiin on tehty useita tutkimuksia. Työttömyys on johdonmukaisemmin yhteydessä koetun hyvinvoinnin vajeisiin työikäisillä kuin tulot ja koulutustaso. Tämä voi johtua siitä, että työttömyys saattaa aiheuttaa myös muita ongelmia. Työttömyys vaikuttaa psyykkiseen hyvinvointiin ja mielenterveyteen heti työttömäksi joutumisen, että työttömyyden pitkittymisen myötä. Työssäkäynnillä on todettu olevan monenlaisia positiivisia ”sivuvaikutuksia”, joiden menettäminen voi johtaa psyykkisen hyvinvoinnin heikkenemiseen. Tällaisia vaikutuksia ovat erityisesti säännöllinen päiväohjelma ja säännölliset sosiaaliset kontaktit. Työttömillä on myös keskimäärin huonompi fyysinen terveys kuin työllisillä. Tämä voi liittyä kohonneeseen stressiin sekä elintapojen muutokseen. (Kauppinen, Saikku & Kokko 2010, 234-235.)

3.3 Sosiaalinen toimintakyky

Toimintakyvyllä tarkoitetaan tavallisesti henkilön elimistön fyysistä ja psyykkistä suorituskykyä. Fyysisen toimintakyvyn tärkeitä osa-alueita ovat muun muassa tuki- ja liikuntaelimistön sekä sydän- ja verenkiertoelimistön toiminta. Psyykkinen toimintakyky sisältää kognitiivisia toimintoja, tunne-elämän tasapainoisuutta sekä persoonallisuuteen liittyviä tekijöitä. Fyysi-

sen ja psyykkisen toimintakyvyn lisäksi toimintakykyyn lasketaan usein kuuluvaksi myös sosiaalinen toimintakyky. (Mäkitalo, Suikkainen, Ylisassi & Linnakangas 2008, 530.) Psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden määrittäminen erillisiksi on ollut haastavaa ja ne onkin usein mielletty toisiinsa limittyneiksi (Kannasoja 2013, 26).

Sosiaalinen toimintakykyisyys on toisten ihmisten kanssa suoriutumista kuvaava käsite. Se on myös herkkyyttä tilanteen vaatimuksille, kykyä virittäytyä tilaisuuden tai toisen ihmisen aaltopituudelle ja sosiaalisten suhteiden hallintaa. Kyky ymmärtää ja kuunnella, eli kyky kommunikaatioon, on myös osa sosiaalista toimintakykyisyyttä. Siellä missä on ihmisiä ja vuorovaikutustilanteita, on myös sosiaalista toimintaa, jolloin sosiaalinen toimintakyky on myös kykyä suoriutua tilanteista, joissa toisten ihmisten vastaava vuorovaikutuksellinen tilanne on olennaista tai mukana jollakin tavalla. (Vilkkumaa 1998, 222.)

Sosiaalinen toimintakyky liittyy oleellisesti myös arkipäivistä selviytymiseen. Sosiaalisen toimintakyvyn avulla jokaisella on mahdollisuus selvittää välttämättömistä toiminnoista, vuorovaikutuksesta sekä niistä rooleista, joita on jokaisen omassa toimintaympäristössä. Sosiaalinen toimintakyky voi kaventua esimerkiksi työttömyyden, sairauden tai vamman vuoksi. Asiakkaan sosiaalista toimintakykyä ja mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen elämään pyritään turvaamaan sosiaalisen kuntoutuksen avulla. Kun toimintakyvyn sosiaalinen ulottuvuus nähdään kaiken kuntoutuksen läpäisevänä perustekijänä, laajentuu sosiaalisen kuntoutuksen toimintakenttä vapaa-aikaan, opiskeluun, työhön, asumiseen ja sosiaalisiin suhteisiin. (Savukoski & Kauramäki 2004, 123-124, 126.)

Arjessa selviytymistä vaikeuttavat eristyneisyys, sosiaalisten tilanteiden pelko, päihteiden ongelmakäyttö ja arkielämän taitojen puutteellisuus. Tällöin sosiaalinen kuntoutus on tukemista yhteiskunnan pelisääntöjen noudattamisessa, riippuvuuksien hallinnassa, vuorovaikutustaitojen oppimisessa sekä ohjaamista arkielämän taidoissa ja yhteiskunnan palvelujen käytössä. (Kokko & Veistilä 2016, 222.) Sosiaalisuutta, kommunikaatiotaitoja ja oman osaamisen esille tuomista pidetään sosiaalisen toimintakyvyn ulottuvuuksina, ja ne liittyvät keskeisesti myös työkykyyn ja työelämässä pärjäämiseen. (Mäkitalo ym. 2008, 530.)

Toiminnan esteitä voivat olla yksilön sisäiset esteet, kuten liiallinen ujous tai epävarmuus. Toiminnan esteet voivat olla myös yksilön ulkoisia esteitä, kuten vuorovaikutustilanteisiin liittyvät normit ja osallistumisen ehdot. Yhteiskunnallisia esteitä ovat toimintakulttuurin epäselvyydet jotka voivat esiintyä esimerkiksi epäselvistä ohjeistuksista, jolloin nuorten on vaikea löytää tietoa osallistuakseen kaupungin vapaa-ajan toimintaan tai laajemmin yhteiskunnalliseen vaikuttamistoimintaan. (Kannasoja 2013, 31.) Silloin kun ihmisen sosiaalinen toimintakyky on riittävän hyvä, hän voi luoda sosiaalisia verkostoja, sosiaalisia suhteita ja oppia sosi-

aalisia taitoja. Näiden kykyjen avulla onnistuu sosiaalinen toiminta, ja ne tukevat muita elämän osa-alueita, kuten psyykkistä ja fyysistä toimintakykyä. Mitä parempi toimintakyky ihmisellä on, sitä paremmin hän voi. Sosiaalinen toimintakyky on erityinen siksi, että se tukee psyyken hyvinvointia ja kompensoi mahdollisesti fyysisen toimintakyvyn puutteita. Sosiaalinen toimintakyky on merkittävä osa yksilön arjen- ja elämänhallinnan onnistumista. Kokonaisvaltaisella toimintakyvyn arvioinnilla ja sen tukemisella voidaan edesauttaa yksilön selviytymistä arjesta, vahvistaa elämänhallintaa sekä hyvän elämän ja hyvinvoinnin muodostumista. (Metsävainio 2013, 101-103.)

3.4 Osallisuus

Osallisuus on osallistumisen mahdollistama tunneperustainen ja yhteenkuuluvuuteen pohjautuva kokemus. Ihminen voi silloin vaikuttaa itseään ja ympäristöään koskeviin asioihin ja toimia siinä aktiivisesti ja sitoutuneesti. Osallisuuden voi tuntea arjessa omakohtaisena ja voimaannuttavana kokemuksena. Parhaiten osallisuus ilmenee silloin, kun ihminen kokee kuuluvansa johonkin yhteisöön, jossa tulee kuulluksi ja joka tukee oman identiteetin rakentumista ja eheyttä. Osallisuuden elementit ovat havaittavissa myös yhteisöissä, jossa jäsenet ovat tasavertaisia ja toimivat toisiaan kuunnellen ja kunnioittaen sekä toisiinsa luottaen. Kansallisella tasolla osallisuus vaikuttaa demokratian perusrakenteena ja osana yhteiskunnallista kokonaisuutta. (Rouvinen-Wilenius, Aalto-Kallio, Koskinen-Ollonqvist & Nikula 2011, 50.)

Lähes kaikissa nuorten syrjäytymistä koskevissa selvityksissä ja raporteissa esiintyy keskeisenä teemana osallisuuden käsite. Käsitettä käytetään erittäin laajasti, eikä sen sisältöä ole tarkasti rajattu. Väljyyden lisäksi ongelma on ollut myös osallisuuden liian kapea määrittäminen. Osallisuus tulisi ymmärtää koko arkea koskevana laajana ilmiönä. Se on yhteisöihin kuulumista, mutta myös kuulluksi tulemistä omana itsenään yhteisissä itseäkin koskevissa asioissa, sekä mahdollisuutta saada sekä valtaa että vastuuta yhteisön jäsenenä. Sosiaalista osallisuutta on vaikea määritellä objektiivisten kriteerien avulla, sillä kyseessä on pohjimmiltaan subjektiivinen kokemus. (Alanen 2015, 79.)

Osallisuus voidaan nähdä prosessina ja syrjäytymisen vastaparina. Osallisuus ei ole yksilön pysyvä ominaisuus tai staattinen tila, vaan sen aste vaihtelee elämänvaiheiden ja -tilanteiden mukaan. Osallisuuden aste ja yhteiskunnallinen toimintakyky vaihtelee elämänkaaremme mukaisesti. Vanhuus, vanhemmuus, lapsuus ja nuoruus elämänvaiheina vaikuttavat olennaisesti yhteiskunnalliseen toimintakykyisyyteen. Joissakin ikä- ja elämänvaiheissa ollaan osallisempia ja yhteiskunnallisesti aktiivisempia kuin toisissa. (Raivio & Karjalainen 2013, 15.)

Erik Allardt (1976) on jäsentänyt hyvinvoinnin ulottuvuuksia ihmisen perustarpeiden mukaan siten, että hyvinvointi rakentuu elintason (having), yhteisyyssuhteiden (loving) ja itsensä toteuttamisen (being) muodostamasta kokonaisuudesta. Kiilakoski, Gretschel ja Nivala (2012,

17) esittävät, että osallisuudella on yhteys kaikkiin näihin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin. Osallisuus kuulumisena erilaisiin yhteisöihin turvaa monien perustarpeiden, kuten ruuan, juoman, lämmön ja turvallisuuden tarpeiden tyydyttymisen (having). Ihmissuhteisiin liittyvät tarpeet (loving) on mahdollista täyttää yhteisöihin kuulumisen ja niiden elämään osallistumisen kautta. Itsensä toteuttaminen ja arvokkaaksi kokeminen sekä mielekäs toiminta (being) toteutuu toimimisena yhteisön jäsenenä sekä mahdollisuutena vaikuttaa.

Raivio ja Karjalainen (2013, 16) puolestaan tarkastelevat osallisuuden rakentumista kolmen osallisuuden ulottuvuuden kautta. Raivio ja Karjalainen rakensivat kolmen osallisuuden ulottuvuuden mallin Allardtin innoittamana. Raivion ja Karjalaisen osallisuuden kolme ulottuvuutta ovat riittävä toimeentulo ja hyvinvointi ja taloudellinen osallisuus (having), valtaisuus/toimijuus ja toiminnallinen osallisuus (acting) sekä yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys sekä yhteisöllinen osallisuus (belonging). Yksilön hyvinvoinnin kannalta osallisuutta voidaan pitää keskeisenä tekijänä siitä huolimatta, että selkeitä kausaalisia yhteyksiä hyvinvoinnin ja osallisuuden välille ei ole helposti esitettävissä. Yksimielisyys vallitsee kuitenkin siitä, että osallisuus ja sosiaaliset verkostot toimivat suojaavina tekijöinä erilaisia disorganisaatioilmiöitä, kuten huumeita ja rikollisuutta, sekä hyvinvointivajeita ja syrjäytymistä vastaan. (Raivio & Karjalainen 2013, 19.)

Osallisuus on tarpeen nähdä ilmiönä, joka voi toteutua yksilön suhteessa moniin erilaisiin yhteisöihin, kuten perheeseen, koululuokkaan, kaveriporukkaan ja yhteiskuntaan. Osallisuutta voidaan siten edistää hyvin eri laajuudessa eri tasoilla. Osallisuuden edistämistä purkaessa löytyy helposti paljon eri käsitteitä kuten mukana oleminen, mukaan kuuluminen, yhteisöllisyys sekä demokratiaan kasvattaminen. Osallisuuden edistämisessä on kyse myös esteiden poistamisesta, putoamisen ehkäisemisestä, marginalisaatioon puuttumisesta sekä ennaltaehkäisevästä ja korjaavasta toiminnasta. Osallisuuden edistäminen voidaan nähdä sekä sosiaaliin että poliittisiin suhteisiin vaikuttamisena. Nämä kaksi osallisuuden edistämisen kategorioita on kuitenkin hyvä erottaa toisistaan. Osallisuuden edistäminen poliittisiin suhteisiin vaikuttamalla korostaa vallan jakamista ja päätöksentekoon osallistumista ja vaikuttamista. Sosiaalisten suhteiden vahvistaminen kytkeytyy puolestaan syrjäytymisen ehkäisyyn ja putoamisvaarassa olevien pääsyyn takaisin normiyhteiskunnan pelikentille. (Kiilakoski ym. 2012, 16-17.)

4 Aiemmat tutkimukset

Sosiaalista kuntoutusta on tutkittu melko vähän sen jälkeen kun siitä tuli keväällä 2015 lakisääteistä. Etenkin tutkimuksia sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaiden näkökulmasta on tehty erittäin vähän. Tuusan ja Ala-Kauhaluoman (2014) selvityksessä on tutkittu kattavasti nuorten sosiaalisen kuntoutuksen kehittämistarpeita sekä hyviä käytäntöjä. Selvitys on tehty juuri ennen sosiaalihuoltolain uudistusta, ja se käsittelee myös kevään 2015 lakiuudistusta, joka nyt on jo käytössä. Tutkimuksessa todetaan, että lakiuudistus on kuntoutuksen näkökulmasta

merkittävä, sillä lakisääteisyys myötä sosiaalisesta kuntoutuksesta tulee merkittävä osa monialaisen kuntoutuksen kokonaisuutta. Myös sosiaalisen kuntoutuksen määrittelyä ja sisältökuvausta pidetään tärkeänä.

Kivirinnan (2015) Pro gradu -tutkielmassa on tutkittu nuorten kuntouttavaa työtoimintaa sosiaalisena kuntoutuksena nuorten kokemana Duurin nuorten ryhmissä. Tutkielman tulosten mukaan nuorten sosiaalinen kuntoutus vahvistaa nuorten toimijuutta ja tukee heidän toimintakykyään. Tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla kahdeksaa nuorta, jotka olivat olleen kuntouttavassa työtoiminnassa. Nuoret kokivat vertaisryhmän hyväksi, sillä he saivat ja antoivat palautetta toisiltaan ja saivat toistensa selviytymistarinoista kannustusta omaan elämäänsä. Nuorten sosiaalisten voimavarojen vahvistumiselle merkittävää oli vertaisryhmän läsnäolo.

Tuiskunen (2015) on tutkinut Pro gradu -tutkielmassaan pitkäaikaistyöttömien kokemuksia vertaistuesta ryhmämuotoisessa sosiaalisessa kuntoutuksessa. Tutkielman tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, millainen merkitys vertaistuellalla on sosiaalisessa kuntoutuksessa sekä tuoda esille näkemyksiä, joista voi olla hyötyä sosiaalista kuntoutusta suunniteltaessa ja kehittäessä. Tutkimuksessa selvisi, että uudet sosiaaliset suhteet, osallisuus, uudet perspektiivit ja mielekäs tekeminen motivoivat ryhmätoimintaan osallistumista. Ryhmästä myös koettiin saavan sellaista tukea, empatiaa ja ymmärrystä, joita ei voitu saada muualta kuin samassa tilanteessa olevilta. Vertaistuki näyttäytyi lisäksi oppimiskokemuksena, josta oli mahdollista saada ajankohtaista kokemustietoa ja oppia keskustelutaitoa.

Hämäläinen (2015) on tutkinut ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyössään sosiaalista kuntoutusta sekä sen mahdollisuuksia ja kehittämiskohteita Kauniaisissa. Hämäläinen on osana tutkimustaan haastatellut aikuissosiaalityön asiakkaita, jotka olivat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä vähintään 12 kuukautta. Teemahaastatteluiden teemoja olivat elämänhallintaa tukevat asiat, elämänhallintaa vaikeuttavat tekijät sekä toimenpiteet, joita tarvitaan asioiden parantamiseksi. Tutkimuksesta ilmeni, että asiakkaiden elämänhallintaa vahvistavia tekijöitä ovat sosiaaliset suhteet, harrastukset, merkityksellinen tekeminen, hyvä psyykkinen ja fyysinen kunto sekä hyvät työnhakutaidot ja edellytykset työllistyä. Elämänhallintaa heikentäviä ja vaikeuttavia tekijöitä olivat fyysiset ja psyykkiset terveysongelmat sekä taloudelliset huolet ja turhautuneisuus työttömyyteen aktiivisesta työhausta huolimatta.

Helmikuussa 2016 toteutettiin kuntakysely sosiaalihuoltolaista ja sosiaalisesta kuntoutuksesta. Kysely toteutettiin osana sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallista kehittämishanketta (SOSKU). Kyselyssä selvisi, että sosiaalisella kuntoutuksella pyritään erityisesti edistämään asiakkaiden sosiaalista toimintakykyä. Sen tavoitteena on puuttua asiakkaan arjen- ja elämänhallinnan ongelmiin, edistää asiakkaan osallisuutta ja vähentää hänen syrjäytymistään, auttaa

sosiaalisissa suhteissa ja -tilanteissa selviämistä sekä tukea asiakkaan voimaantumista. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on parantaa ihmisen työelämävalmiuksia joko välillisesti tai välittömästi, mutta ensisijaisiksi tavoitteiksi nousivat kuitenkin edellä mainitut arjen- ja elämänhallinnan sekä sosiaalisten suhteiden ja -tilanteiden tukeminen. (Puromäki ym. 2016, 42.)

5 Tutkimuksen toteutus

Syksyllä 2016 tein sosionomiopintoihin kuuluvaa kehittämistyön harjoittelua Riihimäellä Nuorten palvelupiste Nupissa. Nuorten palvelupiste Nupin työntekijät toimivat nuorten sosiaalisen kuntoutuksen Nuka-ryhmän vastuuhjaajina yhdessä Riihimäen aikuissosiaalityön sosiaaliohjaajien kanssa. Kehittämistyön harjoittelun vuoksi osallistun tähän sosiaalisen kuntoutuksen Nuka-ryhmään ohjaajan roolissa. Kehittämistyön harjoittelussani tein kehittämistyönä sosiaalisen kuntoutuksen Nuka-ryhmän dokumentointia, jossa peilasin ryhmän toimintaa uuden sosiaalihuoltolain määrittelemään sosiaaliseen kuntoutukseen. Tämän harjoittelun alkuvaiheessa alkoi muodostua ajatus myös opinnäytetyötutkielmasta, jossa sosiaalinen kuntoutus näyttäytyisi nuorten kokemusten pohjalta.

Tämä tutkielma on toteutettu sosiaalisen kuntoutuksen Nuka-ryhmässä Riihimäellä. Nuka-ryhmä on 18-25-vuotiaille nuorille aikuisille tarkoitettu ryhmämuotoinen sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä, joka toteutetaan kuntouttavana työtoimintana. Ryhmä kokoontuu kerran viikossa neljän tunnin ajan. Ryhmä kestää kolme kuukautta ja tapaamisia oli syksyn 2016 aikana yhteensä 15. Ryhmässä käsitellään erilaisia arjenhallintaan liittyviä aiheita kuten tunnetaitoja, asumista, talouden suunnittelua ja päihteidenkäyttöä. Tavoitteena on vahvistaa osallistujien osallisuutta, sosiaalista toimintakykyä ja vuorovaikutustaitoja sekä arjenhallintaa erilaisin toiminnallisoin keinoin. Toiminnallisen luonteen vuoksi ryhmässä tehdään yhdessä ruokaa, liikutaan, pelataan ja tehdään erilaisia ryhmäharjoituksia. Ryhmässä tarjotaan nuorille aamupala sekä lounas. (Nuka-ryhmä 2016.)

Ryhmään ohjaudutaan pääsääntöisesti oman sosiaalityöntekijän tai TE-palveluiden kautta. Ryhmää ohjaavat eri aloilla nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset. Vastuuhjaajina toimivat Riihimäen aikuissosiaalityön sosiaaliohjaajat sekä Nuorten palvelupiste Nupin työntekijät. Ohjaajia on myös etsivästä nuorisotyöstä sekä Riihimäen seudun nuorisoasunnoilta. Ryhmässä voi käydä myös eri alojen asiantuntijavierailijoita esittelemässä toimintaansa. (Nuka-ryhmä 2016.) Syksyn 2016 Nuka-ryhmä oli kuudes kerta, kun sosiaalisen kuntoutuksen Nuka-ryhmä järjestettiin.

5.1 Tutkimukset tavoitteet ja tarkoitus

Tämän opinnäytetyötutkielman tarkoitus on selvittää nuorten kokemuksia sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnasta. Tavoitteena on selvittää ovatko nuoret kokeneet ryhmätoiminnan

hyödylliseksi ja mitä merkityksiä nuoret antavat sosiaalisen kuntoutuksen ryhmän eri osa-alueille. Näitä osa-alueita ovat ryhmän eri toiminnot, kuten esimerkiksi viikoittain vaihtuvat teemat, niihin liittyvät keskustelut ja ryhmätehtävät sekä ruoanlaitto ja pelaaminen.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten nuoret ovat hyötynneet ryhmätoiminnasta?
2. Millaisia merkityksiä nuoret antavat ryhmätoiminnan eri osa-alueille?

Tavoitteena on siis selvittää ryhmän hyödyllisyyttä ja toimivuutta nuorten omien kokemusten kautta. Tavoitteena on selvittää myös sosiaalisen kuntoutuksen ryhmän mahdollisia vaikutuksia ryhmään osallistuneiden nuorten arjenhallintaan sekä muihin sosiaalisen kuntoutuksen asettamiin tavoitteisiin. Tarkoitus on saada nuorten oma ääni kuuluviin, sillä aiemmissa tutkimuksissa sosiaalista kuntoutusta on usein tutkittu vain käsitteenä ja menetelmänä, ei asiakkaiden näkökulmasta. Tarkoituksena on tuottaa tietoa nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta, jotta Nuka-ryhmää ja muita sosiaalisen kuntoutuksen palveluja voidaan kehittää. Tiedon tuottaminen on tärkeää myös siksi, että sosiaalisen kuntoutuksen pitkästä historiasta huolimatta se on nykyisessä muodossaan melko uusi ilmiö. Tästä johtuen uuden sosiaalihuoltolain määrittelemästä sosiaalisesta kuntoutuksesta on tehty vasta vähän tutkimuksia, jonka vuoksi tutkimukselle on tarvetta myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

5.2 Tutkimusmenetelmät

5.2.1 Teemahaastattelu

Koska tutkielman tarkoituksena oli selvittää nuorten kokemuksia sosiaalisesta kuntoutuksesta, tuntui luontevalta haastatella nuoria. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, jota voidaan pitää puolistrukturoituna haastattelumenetelmänä. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Puolistrukturoiduissa menetelmissä on ominaista se, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. Teemahaastattelusta puuttuu strukturoidulle lomakehaastattelulle luonteenomainen kysymysten tarkka muoto ja järjestys, mutta se ei ole kuitenkaan täysin vapaa, kuten syvähaastattelu. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48.)

Teemahaastattelussa aihepiirit, eli teema-alueet, on etukäteen määritelty. Kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään haastattelun aikana läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus vaihtelevat eri haastateltavien kohdalla. Haastattelun aikana haastattelijalla on tukilista käsiteltävistä asioista, mutta ei valmiita kysymyksiä. (Eskola & Vastamäki 2007, 27-28.) Teemahaastatteluni runko (liite 3) koostui nuorten taustatiedoista, heidän tavoitteistansa ryhmän

ajalle, tapaamisten aiheista, tapaamisten vaikutuksesta ja hyödyllisyydestä, osallisuudesta, ohjauksesta sekä ryhmätoiminnan kehittämisestä.

Haastattelu on yksi käytetyimmistä tiedonkeruumuodoista. Haastattelu on menetelmänä hyvin joustava, minkä vuoksi se sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Kielellinen vuorovaikutuksen tilanne luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse haastattelutilanteessa. Eikielelliset vihjeet haastattelutilanteessa saattavat auttaa ymmärtämään vastauksia. Haastattelu on hyvä menetelmä tilanteissa, joissa halutaan selventää vastauksia ja syventää saatavia tietoja, sillä haastattelussa voidaan pyytää esitettyjen mielipiteiden perusteluja. Myös silloin, kun halutaan tutkia arkoja tai vaikeita aiheita, voi haastattelumenetelmä olla toimiva ratkaisu. Haastattelu menetelmänä toimii myös silloin, kun haastateltavan puhe halutaan sijoittaa laajempaan kontekstiin ja tiedetään jo ennalta, että tutkimuksen aihe tuottaa monitahoisesti ja moniin suuntiin viittaavia vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34-35.)

Teemahaastattelussa nuori saa itse tuoda esille vapaasti omia näkemyksiään ryhmän hyödyllisyydestä ja toimivuudesta. Haastattelemalla on helpompi saada tarkempia ja syvempiä vastauksia, kuin muilla menetelmillä. Yksilöhaastattelulla varmistetaan se, että jokainen nuori saa oman äänensä kuuluviin eikä jää toisten varjoon. Yksilöhaastattelussa pääsee myös tarkemmin syventymään nuoren henkilökohtaisiin tavoitteisiin kuin ryhmähaastattelussa.

5.2.2 Havainnointi

Tutkielmassa on käytetty myös havainnointia, sillä olin sosionomiopintoihini kuuluvan kehittämistyön harjoittelun vuoksi mukana Nuka-ryhmän toiminnassa ohjaajan roolissa. Tämän vuoksi mahdollistui myös havaintojen teko osana tutkielmaa. Havaintojen teko on olennainen osa arkielämää, sillä se on tärkeä osa sitä, miten ympäristöä hahmotetaan. Havaintojen teko tieteessä ei eroa olennaisesti arkielämän havainnoinnista. Tieteessä havaintoja tekemällä pyritään saamaan aineistoa määrätyn ongelman tai ilmiön eri tekijöistä. Yhteiskuntatieteissä osallistuminen kytkeytyy usein oleellisenä osana havainnoinnin menetelmään. Havainnointi, jossa tutkija jonkin oman roolinsa avulla tekee havaintoja tutkimastaan ongelmasta tai ilmiöstä on tavanomaisempaa kuin niin sanottu piilohavainnointi, jossa tutkijan osallisuus ei ole merkittävää. (Grönfors 2007, 151.)

Osallistuva havainnointi on aineiston keruutapa, jossa tutkija osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan tavalla tai toisella. Tutkijan rooli havainnoitavassa yhteisössä voi olla useanlainen. Tutkija voi osallistua toimivana yksilönä aitoihin ja luonnollisiin kenttätilanteisiin tai tehdä ulkopuolisena henkilönä havaintoja. Usein toiminta on näiden kahden tyyppin väliltä. (Eskola & Suoranta 2000, 98-99.) Olin Nuka-ryhmässä ohjaajana kehittämistyön harjoitteluni kautta. Roolini oli myös dokumentoida ryhmätoimintaa osana harjoittelun kehittämistehtävää. Näitä aineistoja on käytetty myös opinnäytetyötutkielmassa.

Havainnoinnin avulla saadaan tietoa, toimivatko ihmiset niin kuin he kertovat toimivansa. Tieteellinen havainnointi on tarkkailua, ei vain näkemistä. Havainnoinnin suurimpana etuna voidaan pitää sitä, että sen avulla voidaan saada välitöntä ja suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Vuorovaikutuksen tutkimuksessa ja tilanteissa, jotka ovat vaikeasti ennakoitavissa ja nopeasti muuttuvia havainnointi on erinomainen menetelmä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 212-213.)

Havainnointitietoa voidaan yhdistää myös muulla tavoin kerättyyn aineistoon. Esimerkiksi haastatteluaineistoa voidaan syventää havainnollistavalla ja kuvailevalla tiedolla. (Grönfors 2007, 155.) Grönfors (2007, 156) esittää, että kyselyllä ja teemahaastattelulla saadaan luut ja runko ilmiön tarkasteluun ja havainnoimalla voidaan liittää lihat ympärille. Tässä tutkielmassa havainnointitietoa on yhdistetty teemahaastattelun tuloksiin.

5.3 Haastattelujen toteuttaminen

Kerroin ryhmän nuorille jo ryhmätoiminnan alussa kehittämistehtävästäni, joka liittyi sosionomiopintojeni kehittämistyön harjoitteluun. Nuoret olivat tietoisia siitä, että dokumentoin ryhmän tapahtumia osana kehittämistehtävääni. Opinnäytetyötutkielman aiheen muotouduttua kerroin heille myös toiveeni päästä haastattelemaan heitä jokaista. Saatuani tutkimusluvan (liite 1) sovin jokaisen haastatteluun suostuneen nuoren kanssa haastatteluajan. Nuoret valitsivat heille sopivan haastatteluajan listalta, johon olin merkinnyt minulle sopivat haastatteluajat. Tässä vaiheessa ryhmässä oli 12 nuorta, joista yhdeksän suostui haastatteluun. Haastatteluajoja sopiessamme kävimme yhdessä läpi tutkielmani tavoitteet ja siihen liittyvät seikat, kuten sen että haastattelut nauhoitetaan ja nuorten henkilöllisyys ei selviä tutkielmasta. Nuoret myös allekirjoittivat suostumuslomakkeen jo tässä vaiheessa (liite 2).

Haastattelut pidettiin ryhmän loppuvaiheessa siten, että ryhmäkertoja oli jäljellä haastatteluajankohdasta riippuen yksi tai kaksi. Haastattelut pidettiin ennen ryhmän loppumista lähes tyvän joululoman vuoksi. Haastattelujen toteuttaminen vasta ryhmätoiminnan loppumisen jälkeen olisi tarkoittanut sitä, että ryhmätoiminnan loppumisesta olisi kulunut jo useampi viikko. Koin, että nuorten on helpompi tulla haastatteluun siten, että ryhmätoiminnan ja haastattelujen välillä ei ehtinyt kulua paljoa aikaa. Ryhmätoiminta oli kuitenkin jo niin pitkällä ja loppuvaiheessa, että haastatteluajankodat eivät vaikuttaneet nuorten kokemuksiin ja tutkielman tuloksiin.

Haastatteluun osallistui lopulta kahdeksan nuorta. Ryhmässä aloitti 14 nuorta, joista kaksi keskeytti. Kahdestatoista nuoresta yhdeksän suostui haastatteluun, mutta yksi nuori peruutti haastatteluajansa, eikä halunnutkaan osallistua tutkimukseen. Haastattelut toteutettiin

Nuorten palvelupiste Nupin tiloissa. Tila jossa haastattelut toteutettiin, oli rauhallinen ja häiriötekijät oli pyritty minimoimaan, jotta ympäristö olisi mahdollisimman sopiva nuorten haastatteluun. Haastattelut nauhoitettiin, ja haastattelujen pituudet vaihtelivat noin viidestätoista minuutista noin neljäänkymmeneen minuuttiin. Keskimäärin haastattelut kestivät noin 30 minuuttia.

Jokaisen nuoren kohdalla on käytetty samaa teemahaastattelurunkoa (liite 3), mutta teemahaastattelulle luonteenomaisesti haastattelutilanteet olivat keskustelunomaisia. Jokaisessa haastattelussa edettiin eri tahtiin ja teemoja käytiin läpi eri järjestyksissä sen mukaan, mikä tuntui luontevalta. Haastattelijana olen melko kokematon, joten koin hyväksi tehdä teemahaastattelurunkoon valmiita kysymyksiä. Pyrin asettelemaan kysymykset neutraaleiksi, jotta en kysymyksilläni ohjailisi nuoria vastaamaan tietyllä tavalla. Missään haastattelussa en kuitenkaan edennyt täysin valmiiden kysymysten mukaisesti, vaan kysymykset toimivat enemmän muistilistana.

Jokainen nuori loi ryhmän alussa itselleen tavoitteet ryhmän ajalle. Tavoitteet olivat keskenään hyvin erilaisia ja nuoren elämäntilanteesta riippuvia. Nuorten henkilökohtaiset tavoitteet ja niiden saavuttaminen vaikuttavat nuorten kokemuksiin ryhmän hyödyllisyydestä ja toimivuudesta, minkä vuoksi nuoren asettamia tavoitteita tarkasteltiin haastattelutilanteessa yhdessä nuoren kanssa. Nuorten tavoitteita käytiin yhdessä läpi heidän tekemiensä tavoite-
taulukujen sekä väliarviointilomakkeen avulla.

5.4 Aineiston analyysi

Haastattelujen jälkeen seuraava vaihe oli litteroida haastattelut. Litteroinnilla tarkoitetaan tallennetun laadullisen aineiston puhtaaksi kirjoittamista sanasanaisesti. Litterointi voidaan tehdä koko aineistosta tai valikoiden, esimerkiksi teema-alueiden mukaisesti. Aineiston litteroinnin tarkkuudesta ei ole selkeää ohjetta. (Hirsjärvi ym. 2009, 222.) Huolimatta työvaiheen työläydestä aineistot kannattaa purkaa kokonaan eikä luottaa siihen, että nauhoilta voi tarpeen mukaan etsiä täydennystä (Eskola 2007, 159). Tutkielman teemahaastattelujen nauhoitukset on litteroitu sanasta sanaan ja puhtaaksi kirjoittamatta on jätetty vain sellaiset asiat, jotka eivät liittyneet tutkimuksen aiheisiin ja ohittivat kaikki teemat tai olivat erittäin arkaluontoisia. Litteroinnissa on jätetty kirjoittamatta puhtaaksi myös täytesanoja (”niinku” ja ”tota”), jos niitä on esiintynyt haastatteluaineistossa erittäin runsaasti.

Haastatteluaineiston litteroinnin jälkeen analysoin teemahaastatteluaineistoa teemoittelemalla. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston jäsentämistä teemojen mukaisesti ja sitten niiden pelkistämistä. Aineiston voi litteroinnin jälkeen järjestää uudestaan teemoittain niin, että jokaisen teeman alla on kaikkien haastateltavien vastaukset teemoittain. (Eskola & Vastamäki 2007, 42.) Teemoiksi valikoituivat nuorten odotukset ryhmästä, tavoitteet ja niiden

saavuttaminen, tapaamisten aiheet ja niiden hyödyllisyys, osallisuus, vertaistuki ja vuorovai-
kutukset, arjenhallinta sekä suurimmat hyödyt.

Haastattelut on luettava huolella läpi ja jokaisesta vastauksesta on poimittava teemaan liitty-
viä kohtia. Teemoittelun jälkeen seuraa varsinainen analyysi. Haastatteluja luetaan riittävän
monta kertaa ja esitetään sitten tulkinta niistä. Eskolan (2007, 170-171) mukaan tässä vai-
heessa on hyvä tehdä muistiinpanoja esimerkiksi käsin aineiston paperikopion reunaan ja mer-
kitä alleviivaten tai korostustussilla haastatteluista sellaiset kohdat, jotka vaikuttavat kiinto-
isilta ja merkittäviltä. Kävin läpi jokaisen haastattelun useaan kertaan. Valitsin jokaiselle tee-
malle oman värin, joiden avulla alleviivasin ja tein merkintöjä paperikopioihin. Koin paperiko-
pioista lukemisen ja niihin merkintöjen tekemisen helpommaksi tavaksi, kuin että olisin teh-
nyt tämän saman tietokoneella. Tämän jälkeen kirjoitin auki edellä tehtyjä muistiinpanoja ja
omia analyyseni. Tarkoituksena onkin kirjoittaa omin sanoin omat tulkinnat siitä, mitä ai-
neistossa on. Seuraavassa vaiheessa on tarkoitus hioa ja editoida tekstiä niin, että siitä syntyy
lopullinen ja valmis teksti. (Eskola 2007, 174, 178.)

5.5 Luotettavuus ja eettisyys

Tässä tutkielmassa on noudatettu hyvän tieteellisen käytäntöjä. Eettisesti hyväksyttävä ja
luotettava tutkimus syntyy vain silloin, kun tutkimus suoritetaan hyvän tieteellisen käytännön
edellyttämällä tavalla. Tällöin myös tulokset ovat uskottavia. Hyvän tieteellisen käytännön
lähtökohtia ovat muun muassa rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä
sekä tulosten tallentamisessa ja niiden arvioinnissa. Muiden tutkijoiden työ ja saavutukset
otetaan asianmukaisella tavalla huomioon viittaamalla heidän julkaisuihinsa asianmukaisesti.
On myös tärkeää hankkia tarvittavat tutkimusluvut ja ottaa huomioon tietosuoja koskevat
kysymykset. (TENK 2012.) Tutkimuksen uskottavuutta lisää tutkimuksen tulokset -osiossa ole-
vat suorat lainaukset haastatteluista sekä koko tutkimusprosessin tarkka kuvaus.

Tutkielmasta on poistettu kaikkien haastateltujen tunnistetiedot ja jokaisen haastatellun
nimet on muutettu. Myös muut seikat, josta haastatellut tai muut ryhmässä olleet nuoret olisi
voinut tunnistaa, on häivytetty. Kvalitatiivisen aineiston keskeisimmät tavat anonymisoinnissa
ovat henkilönimien ja muiden erisnimien poistaminen tai muuttaminen sekä arkaluontoisten
tietojen harkinnanvarainen poistaminen tai muuttaminen. Eniten käytössä oleva
anonymisoinnin keino on erisnimien muuttaminen peitenimiksi eli pseudonyymeiksi.
Haastatteluihin osallistuneiden nuorten nimet on muutettu jo litterointivaiheessa, jotta
prosessi pysyy hyvin hallinnassa. (Kuula 2011, 214-215).

Haastattelutilanteessa nuorilla oli tiedossa, että haastattelu nauhoitetaan. Nuoret olivat myös
tietoisia siitä, että heillä oli täysi oikeus keskeyttää haastattelu tai osallistumisensa
tutkimukseen milloin tahansa. Jokainen nuori allekirjoitti suostumuslomakkeen (liite 2), jossa

suostui haastattelun nauhoitukseen ja vakuutti olevansa tietoinen haastattelun tarkoituksesta, vapaaehtoisuudesta ja luottamuksellisuudesta. Suostumuslomake toimi samalla kirjallisena informointina nuorille tutkielman tarkoituksesta ja henkilötietojen salaamisesta. Kirjallista informointia ja tutkittavien vapaaehtoista suostumusta tarvitaan silloin, kun aineisto kerätään suoraan tutkittavalta ja se tallennetaan sellaisenaan, kuten haastattelussa tehdään (Kuula 2011, 119). Ennen haastattelun alkua nuorten kanssa käytiin suostumuslomake ja muut tutkimukseen liittyvät asiat vielä suullisesti läpi. Nuorten kanssa sovittiin, että tutkimusaineisto hävitetään tutkielman valmistuttua, eikä aineistoa siten voida käyttää muissa tutkimuksissa. Haastateltaville tuleekin antaa kaikissa tapauksissa tietoa tutkimusaineiston käytöstä (Kuula 2011, 99). Kaikki ryhmän nuoret olivat myös tietoisia kehittämistyön harjoitteluun liittyvästä dokumentoinnista, jonka aineistoa on käytetty myös tässä tutkielmassa.

Validius, eli pätevyys, tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Tässä tutkielmassa oli tarkoitus saada nuorten oma ääni kuuluviin ja tarkastella nuorten omia kokemuksia ryhmätoimintaan osallistumisesta. Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelut toteutettuna yksilöhaastatteluina antoivat nuorille mahdollisuuden kertoa omista kokemuksistaan ilman muun ryhmän paineita ja luottamuksellisesti. Olin nuorille tuttu, sillä olin ollut harjoittelun kautta mukana ryhmätoiminnassa alusta saakka. Uskon tämän vaikuttaneen positiivisesti, sillä oman kokemukseni mukaan nuoret puhuivat haastatteluissa avoimesti kokemuksistaan. Toisaalta haastateltavilla on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia, joka saattaa heikentää haastattelun luotettavuutta. Haastatteluaineisto on konteksti- ja tilannesidonnaista, josta syntyy se pulma, että tutkittavat saattavat puhua haastattelutilanteessa toisin kuin jossain toisessa tilanteessa. (Hirsjärvi ym. 2009, 206-207.)

6 Tutkimuksen tulokset

Haastatteluihin osallistui kahdeksan nuorta. Haastateltujen nuorten työttömyysaika vaihteli muutamasta kuukaudesta useampaan vuoteen. Haastatelluista nuorista kolme ei ollut valmistunut toisen asteen koulutuksesta, ja heistä jokainen oli keskeyttänyt toisen asteen koulutuksen useamman kerran. Loput viisi olivat valmistuneet toisen asteen koulutuksesta. Heistä ammattiin valmistuneet eivät olleet tehneet oman alansa töitä. Nuka-ryhmään oltiin ohjautettu Nuorten palvelupiste Nupista, aikuissosiaalityön sosiaaliohjaajien kautta sekä Riihimäen seudun nuorisotasuntojen kautta. Tässä osiossa esittelen haastatteluaineistojen sekä ryhmässä tekemiäni havaintojeni tuloksia.

6.1 Odotukset

Aineiston perusteella voidaan todeta, että nuoret eivät olleet asettaneet tarkkoja odotuksia ennen ryhmän alkua ryhmätoiminnalle. Ryhmätoiminnan odotettiin kuitenkin tuovan elämään säännöllisyyttä ja ohjelmaa, sekä vuorovaikutusta ja sosiaalista kanssakäymistä. Oletuksena oli myös, että ryhmässä voisi tavata samanhenkisiä ihmisiä. Ryhmätoiminnan sisällön suhteen heillä ei kuitenkaan ollut odotuksia ennen ryhmän alkua.

”Mä ootin että tulis käytyä jossain ja sais ehkä samanhenkisiä ihmisiä tavata.”

Karoliina

”No silleen, että olis vähä jotain ohjelmaa, ettei ois aina pelkästään vaan omaa aikaa. Niinku vähä semmosta tavallista sosiaalista kanssakäymistä, että pääsis takasin siihen mukaan. Ei mulla sen ihmeellisempiä odotuksia ollu.”

Lauri

Osa nuorista ei odottanut ryhmätoiminnalta mitään, sillä ei tiedetty mitä odottaa. Kaikilla ei ollut aiempaa kokemusta ryhmätoiminnasta, joten odotukset ryhmätoimintaa kohtaan olivat vähäiset. Ryhmään osallistumisen kannustimena toimi raha ja toimeentulon säilyttäminen.

”Emmä oikeen tienny mitä odottaa, kun ei mulla oo mitään aikasempaa kokemusta tämmösestä ryhmästä. --- ainakin se, että säilyttäisin ton mun toimeentulotuen.”

Jenni

”Helppoo rahaahan tosta saa.”

Mikko

6.2 Tavoitteet ja niiden saavuttaminen

Ryhmän alussa jokainen ryhmäläinen asetti itselleen tavoitteet, joita kohti ryhmän eri toiminnoilla pyrittiin pääsemään. Tavoitteita pohdittiin ryhmätapaamisten ensimmäisillä kerroilla, ja jokainen teki itselleen tavoitetaulun, johon kirjattiin oma tavoite ja konkreettisia keinoja, joilla tavoitteisiin voi päästä. Ryhmän puolivälissä oli väliarviointi, jossa ryhmäläiset pohtivat omaa osallistumistaan ja tavoitteidensa saavuttamista. Tässä vaiheessa myös tarkennettiin tavoitteita ja pohdittiin sitä, mitä voi vielä ryhmän loppuajan tehdä, jotta saavuttaisi tavoitteensa.

Nuorten tavoitteet ryhmän ajalle vaihtelivat suuresti. Tavoitteita oli rahan säästämistä ja ryhmään osallistumisesta aina tulevaisuudensuunnitelmien selkiytymiseen ja vuorovaikutustaitojen paranemiseen asti. Ryhmän ajateltiin olevan hyvä paikka selvittää tulevaisuuttaan sekä pohtia omia koulutus- ja työllistymissuunnitelmiaan.

”Sitä koulutuspuolta lähin miettimään. Että haluan varmistaa, että mitä mä niinku oikeesti haluan tehdä ja haen sitten siihen apua, että tiedän minkälainen se oikee koulutusreitti vois olla.”

Antti

”Niinku tulla paikalle ja sitten keksiä, että miksi haluaa kouluttautua, ja saada töitä jostain.”

Emma

”Tulla niinkun aina paikalle ja sitten tutustua muihin ihmisiin. Jutella muille, joka on mulle vähän hankalaa.”

Karoliina

Jokainen ryhmäläinen koki saavuttaneensa asettamansa tavoitteet ainakin osittain. Muutama nuorista koki myös saavuttaneensa kaikki tavoitteensa. Aineiston pohjalta voidaan sanoa, että tavoitteiden saavuttamisessa auttoivat muiden ryhmäläisten tuki, mukava ja turvallinen ympäristö sekä ohjaajat. Huolimatta siitä, että ryhmä kokoontui vain kerran viikossa, oli myös ryhmän tuomalla rutiinilla oma osuutensa tavoitteiden saavuttamisessa.

”Nuka-ryhmässä on aina ollu kivaa ja tosi mukavii ihmisiä. -- ja sit ku ei muutenkaan oo kauheesti viikolla tekemistä --- niin sitten se, et saa sitä tekemistä, nii kyl se on siinä auttanu.”

Oona

”Vaikka se onki vaan sillai kerran viikossa, niin se antaa vähä enemmän semmosta niinku... No ehkä rutiinia. Tavallaan rutiinia, ainakin lähtee niinku kerran viikossa ulos kotoota ja niin. Ehkä se tukikin, mitä sieltä ryhmästä saa, niin on ollu sellanen tekijä.”

Jenni

Nuoret toivat esille, että sellaista ryhmätoimintaa on vaikea järjestää, joka auttaisi saavuttamaan kaikkia tavoitteita. Tavoitteet olivat joko liian suuria saavutettavaksi kolmessa kuukaudessa, tai sellaisia, joihin ryhmätoiminnasta ei ajateltu olevan apua.

”Mä luulen, et semmosta toimintaryhmää on vaikee tehdä, missä kaikki tavoitteet ois saavuttanu täydellisesti.”

Antti

Aineistosta on nähtävissä myös nuorten ajatus siitä, että tavoitteiden saavuttaminen on itsestä kiinni, eikä sidonnaista pelkästään ryhmätoimintaan. Nuoret eivät osanneet vastata siihen, millainen toiminta olisi auttanut heitä saavuttamaan tavoitteensa. He ajattelivat, että tavoitteiden saavuttaminen olisi ollut mahdollista omien päätösten kautta, eikä heidän tavoitteidensa toteutumista olisi voinut tukea enempää ryhmän tai ohjaajien puolesta.

”Ei kai siinä nyt silleen, päättää vaan ite et yrittää enemmän olla mukana nois hommis.”

Mikko

”En mä tiedä, ei varmaan oikeen minkäänlainen.”

Emma

6.3 Tapaamisten sisältö

Nuka-ryhmän tavoitteena on vahvistaa nuorten elämän- ja arjenhallintaa. Näitä pyritään vahvistamaan eri tavoin, kuten ryhmässä käsiteltävillä aiheilla sekä toiminnallisilla keinoilla. Ryhmässä käsiteltiin muun muassa asumista, unta ja rentoutumista, sosiaalisia verkostoja sekä päihteidenkäyttöä. Aiheita käsiteltiin erilaisten yksilö- ja ryhmäharjoitusten kautta, jonka jälkeen aiheesta keskusteltiin ryhmäläisten kanssa. Näistä aiheista keskustelemalla ja tekemällä tehtäviä pyrittiin tuomaan nuorille uutta tietoa ja uusia taitoja arjessa selviytymiseen.

Tapaamisten aiheiden ja teemojen hyödyllisyys jakoi nuorten mielipiteitä. Osa nuorista koki, että käsitellyistä aiheista ei suoranaisesti ollut heille hyötyä ja osa koki saaneensa käsitellyistä aiheista uutta tietoa ja hyviä vinkkejä arkeen. Vaikka aiheista ei olisi tullut uutta tietoa, koettiin että ryhmässä käsitellyt aiheet olivat ”hyviä muistuttajia” ja siksi hyvä käydä läpi ja keskustella niistä muiden kanssa. Aiheista ei saatu hyötyä osittain siksi, että ne olivat nuorille jo tuttuja ja paljon käsiteltyjä ja esillä olleita aiheita.

”En tiedä onko niistä mistään oikeen ollu hyötyä sinänsä. Mä oon ollu mielestäni aika tietonen kaikista noista teemoista, mistä ollaan keskusteltu ja teoriassa ainakin tiedän just ne asiat missä mun pitäis parantaa tai missä mä oon vahva, niin ei se oikeen - ei ne aiheet oikeen sinänsä tuonu mitään uutta mulle.”

Riku

”Just näis kaikissa ku kirjottaa ylös, nii sitte, et ku sitä oikeesti alkaa miettii, nii sitä tiedostaa vasta ne sillee oikeen. -- ne sit tuli sillee, vähä sillee konkreettisemmin.”

Oona

Hyödyllisimpänä aiheena pidettiin unta ja rentoutusta, jonka lähes jokainen haastatelluista nuorista mainitsi. Uni ja rentoutus -aihetta lähestyttiin kokeilemalla mielikuva- ja hengitysharjoituksia, sekä pohtimalla omaa unirytmäänsä sekä uneen vaikuttavia tekijöitä. Tästä aiheesta koettiin saaneen eniten vinkkejä arkeen ja uni- ja nukahtamisongelmiin.

”Et aina välillä illalla ku mä meen nukkuun ja en saa unta, niin sit mä niinku mietin jotain kivaa paikkaa ja niinku hengitän sillee. Ja se on kyl auttanu. Et se rentoutusjuttu, se on auttanu tosi paljo.”

Oona

”Ku oli sitä rentoutumista, niin tuntu että se toimi ja oli ihan hyvä. Oon jälkeensä käyttäny niitä.”

Lauri

Muina hyödyllisinä aiheina pidettiin vahvuus ja voimavarat -teemaa sekä asumiseen liittyviä aiheita. Myös työpaikkatutustumisia pidettiin hyödyllisinä. Osa sai työpaikkatutustumisilla uusia ideoita tulevaisuuteensa, ja he jotka eivät kokeneet alan sopivan itselleen pitivät työpaikkatutustumisia silti tärkeinä. Työpaikkatutustumisilla pyrittiin sosiaalihoitolaisten sosiaalisen kuntoutuksen määritelmän (1301/2014, 17 §) mukaisesti tukemaan nuorten työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sijoittumista.

”On niistä nyt osittain jotain hyötyä ollu. Ainakin noi asumisjutut, ku on ite just muuttanu omilleen.”

Mikko

”Varmaan niillä työpaikkatutustumisilla mä oon saanu jonkin verran inspiraatiota, että mitä mä haluisin tehdä sen jälkeen kun tää ryhmä loppuu.”

Jenni

Käsiteltyjä aiheita tärkeämpänä pidettiin ryhmätoiminnan muita toimintoja, kuten esimerkiksi yhdessä ruoan valmistamista ja syömistä sekä pelailua. Osa nuorista piti ryhmän sisältöä hyvänä, eikä olisi lisännyt tai poistanut siitä mitään. Kehitysehdotuksiakin kuitenkin tuli. Osa nuorista oli juuri muuttanut tai muuttamassa asumaan yksin. Nuoret olisivat kaivanneet lisää

tietoa kaikkeen itsenäistymiseen liittyvästä aina asumisesta pyykinpesuun ja kaupassa käymiseen. Myös koulutuksesta, opiskelusta ja työelämästä olisi voinut heidän mielestään puhua vielä enemmän ja tuoda esille erilaisia kouluttautumismahdollisuuksia ja uramahdollisuuksia. Rahankäyttö, budjetointi ja säästäminen olivat myös teemoja, joista nuoret olisivat kokeneet hyötyvänsä. Muutama nuorista olisi kaivannut ryhmätoimintaan lisää liikuntaa, esimerkiksi pallopelejä.

Jokainen haastatelluista nuorista koki saaneensa ohjaajilta apua ja tukea ryhmän aikana. Ohjaajilta on saatu keskustelutukea, sekä apua tukien hakemisessa ja erilaisten lomakkeiden täyttämässä sekä asumisasiossa. Ohjaajien myös koettiin ottaneen jokaisen nuoren hyvän huomioon ja ottaneen ”mukaan hommiin”. Eräs nuorista kertoo, että koki tärkeäksi ryhmässä sen, että ohjaajat olivat läsnäolevia ja kiinnostuneita ja heillä oli halu auttaa.

”No siis aina jos oon kysynyt jotain, niin on autettu.”

Emma

”--- ohjaajien läsnäolo ja kiinnostus, ja halu auttaa.”

Antti

Joissakin tilanteissa osa nuorista koki, että olisi kaivannut lisää henkilökohtaisempaa ohjausta esimerkiksi tavoitteidensa saavuttamisen tueksi. He kokivat, että ryhmä oli niin suuri, että ohjaajilla ei ollut aina aikaa käydä jokaisen kanssa juttelemassa. Osa nuorista olisi kaivannut yksilöllisempää tukea joissakin asioissa. Ryhmässä oli välillä myös niin kova hälinä, että oli vaikeaa saada ohjaajan kanssa kontaktia.

”Ehkä niiden omien tavoitteiden kanssa. --- mutta onhan se tietysti ymmärrettävää, että kun on iso ryhmä niin ei siinä ehdi kaikkien kanssa jutella. --- Ehkä siinä ois voinut antaa enemmän semmosta yksilöllistä tukea.”

Jenni

6.4 Osallisuus, vuorovaikutus ja vertaistuki

Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on tukea nuorten sosiaalisia vuorovaikutussuhteita. Useille ryhmän nuorista sosiaaliset tilanteet ovat olleet hankalia. Toisille on vaikea mennä puhumaan ja vieraisiin paikkoihin meneminen on tuntunut haastavalta. Näitä tilanteita harjoitellaan Nuka-ryhmän kaikissa toiminnoissa, aina ruoanlaitosta pelaamiseen ja erilaisiin ryhmätehtäviin. Muutama nuorista kertoi myös kärsivänsä sosiaalisten tilanteiden pelosta. Sosiaalisten tilanteiden pelosta, eli sosiaalisesta fobiasta puhutaan silloin, kun nuorta jännittää tilanteet usein ja siten, että se estää häntä esimerkiksi kouluttautumasta tai heikentää hänen

toimintakykyään. Kynnys osallistua sosiaalisiin tilanteisiin nousee yleensä koko ajan korkeammaksi, kun nuori pyrkii välttämään niitä. Näin nuori jää myös vaille onnistumisen kokemuksia, mikä vahvistaa edelleen uskoa epäonnistumisen todennäköisyydestä. (Strandholm & Ranta 2013, 19-20.)

Jokainen haastatteluun osallistunut nuori koki, että ryhmän ilmapiiri oli hyvä ja muut ryhmäläiset olivat mukavia. Osalle ryhmässä oleminen oli hankalaa jännityksen, ahdistuksen ja sosiaalisten tilanteiden pelon vuoksi, mutta ryhmän edetessä vuorovaikutustilanteet helpottuivat. Ryhmän pysyminen samana koko kolmen kuukauden ajan koettiin olevan hyvä asia. Vuorovaikutusta ja kontaktia muihin ryhmäläisiin pidettiin tärkeänä. Vaikka jotkin ryhmätehtävät koettiin jännittävänä ja ahdistavana, niitä pidettiin silti tärkeinä tilanteina harjoitella vuorovaikutustilanteita.

”Vähän jännitti tietenkin ihmiset. --- pidin aluks vähän etäisyyttä ja tutkin, ja sitten kun oli niinku pakko jotain paritehtäviä, niin sit tuli juteltua kumminkin. Semmonen pieni sysäys, niin sitte oli ihan kiva.”

Karoliina

Haastatelluista nuorista puolet kokivat saaneensa vertaistukea ryhmästä, ja sitä pidettiin erittäin merkityksellisenä. Ymmärrys siitä, että he eivät ole asioiden kanssa yksin ja on muitakin samassa tilanteessa olevia, oli heille tärkeä oivallus. He kuvailevat vertaistukea siten, että he ovat voineet samaistua muiden ryhmäläisten kertomuksiin.

”Jos mä oon kuunnellu niitä muiden ryhmäläisten kertomuksia, on tosi hyvin pystyny samaistuun siihen. Ettei oookkaan niinku ainoo tämmönen, tässä tilanteessa oleva ihminen.”

Jenni

”Just sellanen vertaistuki ja yhteisymmärrys mikä niinku on, ku ihmisillä on vähä niinku saman tyylisiä tilanteita tai saman tyylisiä ongelmia, niin - tuntuu, että ei oo ihan yksin asioitten kans ainakaan, muuallakin on samanlaisia ongelmia ja asioita.”

Lauri

Puolet nuorista eivät kuitenkaan kokeneet saaneensa ryhmästä vertaistukea. Syyksi koettiin se, että nuoret olivat ryhmässä erilaisilla taustoilla, jolloin vertaisuutta toisten kanssa ei koettu olevan. Osa nuorista ei osannut kertoa syytä sille, miksi eivät kokeneet saaneensa ryhmästä vertaistukea.

”Musta tuntuu, että kaikki oli ehkä vähä eri pohjalla, vaikkakin monella oli samanlainen syy olla sielä. Mutta en oikeen kokenu, että siitä olis mitään sellasta [vertaistukea].”

Riku

Vuorovaikutustilanteet eivät olleet kaikille haastatelluille nuorille vaikeita, mutta he oppivat silti uusia sosiaalisia taitoja ja oppivat huomioimaan toisia paremmin. Eräs haastatelluista kuvailee sitä, kuinka hän oppi huomaamaan ja huomioimaan toisten arkuuden ja siten oppi lähestymään heitä uudella, rauhallisemmalla tavalla.

”Mietti silleen, että miks toinen ei joudu tekeen jotain asiaa ja silleen, mut kyllä sit alko siinä tajuu. Ku siinä sanoki se yks tyttö ääneen, et pelkkä se ryhmään tulo on ollu iso juttu sille. Kaikki ei niinku pysty puhuun tai oleen silleen samanlailla esillä, niin helposti ku mä. Et oppinu niinku huomioimaan sitä, et ku ennen ei oo tajunnu sitä ehkä niin hyvin, että kaikki ei ookkaan niin rohkeit. Nii oppinu vähä varovaisemmin.”

Oona

Myös kokemus osallisuudesta ja osana ryhmää olemisesta vaihteli. Osa haastatelluista nuorista koki olleensa ryhmän täysvaltaisia jäseniä, mutta osa kuvaili olleensa osa ryhmää vain osittain. Kukaan haastatelluista nuorista ei kuitenkaan kokenut olleensa täysin ulkopuolinen ryhmässä. Nuoret, jotka kertoivat olleensa osa ryhmää vain osittain, kertoivat sen johtuvan siitä, että he eivät olleet tekemisissä jokaisen ryhmäläisen kanssa. Syyksi kuvailtiin omaa arkuutta, jännitystä ja ujoutta, jonka vuoksi he eivät uskaltaneet jutella kaikkien kanssa.

Haastattelija: ”Ootko sä kokenut olevas osa ryhmää?”

Jenni: ”No enemmän tai vähemmän joo. En ehkä niin hyvin kun mä haluisin, mut jonkin verran joo.”

Haastattelija: ”Mistä se johtuu, ettet oo niin paljoo kun haluaisit?”

Jenni: ”No varmaan sen takia, kun mä en kaikkien niiden ryhmäläisten ja ohjaajien kanssa oo niin hyvin tekemisissä, tai sillain. Niin varmaan sen takia.”

”Se on semmosta omaa arkuutta, että en vaan lähe keskusteluun niin hirveesti mukaan. Mutta se on sitä omaa arkuutta, että ei se ryhmästä johdu.”

Lauri

Haastatteluaineisto vahvistaa havaintojani nuorten vuorovaikutuksesta ja osallisuudesta. Ryhmässä ketään ei jätetty tahallisesti ulkopuolelle, mutta jos ryhmäläinen koki tarvitsevansa

omaa tilaa ja rauhaa, hän sai sitä. Toisaalta ryhmätehtävissä ja muissa yhteisissä toiminnoissa, kuten ruoanlaitossa ja pelaamisessa, jokainen otettiin huomioon tasapuolisesti. Ryhmässä oli huomattavissa myös edellä mainitut syyt siitä, miksi osa nuorista ei kokenut olleensa täysin osallinen tai osa ryhmää. Kaikki tulivat hyvin toimeen keskenään, mutta selkeästi osa nuorista hakeutui samojen ihmisten seuraan ryhmätapaamisilla, jolloin syntyi kokemus siitä, ettei tunne kaikkia ryhmäläisiä. Ihminen tutustuu vain yhteen henkilöön kerrallaan, eikä kukaan opi aidosti tuntemaan useita henkilöitä kerralla (Kopakkala 2008, 56).

6.5 Arjenhallinta

Aineiston pohjalta voidaan sanoa, että ryhmätoiminta on vaikuttanut haastateltujen nuorten arjenhallintaan etenkin päivä- ja unirytmien kautta. Jokapäiväiset asiat ja toiminnot ovat arkea, ja arjenhallinnasta puhutaan silloin, kun arki sujuu (Korvela & Nordlund 2016, 193). Nuoret kertoivat, että ryhmä on tuonut arkeen rytmiä ja rutiinia huolimatta siitä, että ryhmä kokoontuu vain kerran viikossa. Eräs nuorista kuvaili heräävänsä säännöllisesti muinakin aamuina ryhmän tuoman päivärytmien vuoksi.

”No se on luonu semmosta tiettyä rytmiä, siis tietynlaisen päivärytmien se on niinku luonu. --- Että herään säännöllisesti aamulla ja niin edespäin.”

Antti

Kaikkien haastateltujen unirytmien ryhmätoiminnalla ei kuitenkaan ollut vaikutusta. He kuvailivat, että unirytmien tuli muutos vain yhden päivän osalta. Tämä vaikutti myös vireystilaan ryhmätapaamisen aikana, sillä yöunet jäivät edeltävänä yönä vähäisiksi.

”Perjantaista on tullu vaan yks sellanen päivä missä mä oon ollu univajeessa. En mä muuttanu rytmiä sen takia mitenkään.”

Riku

Ryhmätapaamisilla oli vaikutusta myös muuhun arjen- ja elämänhallintaan. Eräs haastatelluista kertoi, että ryhmän ansioista hän on aktivoitunut muissakin arjenhallinnallisissa asioissa, kuten kaupassa käynnissä sekä laskujen maksamisessa. Tässä tapauksessa ryhmä vaikutti siten, että nuori oli ryhmätapaamisen jälkeen aktiivisempi ja sai tehtyä sellaisia asioita, joita ei olisi kotiin jäämällä saanut tehtyä tai hoidettua.

”Onhan silläkin rajansa, kun se on vaan kerran viikossa. Mutta mun mielestä sekin on parempi kun ei mitään. Kerran viikossa tulee lähettyä ulos ja tulee käytyä kaupassa samalla ja muutenkin siinä tulee oltua enemmän aktiivisempi muidenkin asioiden suhteen, just sen laskujen maksamisen ja ruuanlaiton.”

Jenni

Monet nuorista kertoivat ryhmätoiminnan vaikuttaneen heidän tottumuksiinsa valmistaa ruokaa itse. Useat nuorista kertoivat, että eivät juuri olleet aiemmin valmistaneet itse ruokaa, mutta ryhmän innoittamana he olivat tehneet ruokaa myös kotona. Syyksi kerrottiin, että ryhmässä tehdyistä ruoista saatiin inspiraatiota ja uusia reseptejä. Myös taidot karttuivat ryhmätoiminnan edetessä, sillä ryhmässä nuoret valmistivat lähes joka kerta itse lounaan. Taitojen lisääntyessä nuoret uskalsivat tehdä ruokaa itse kotonaan. Eräs nuori kertoi, kuinka oli yläasteen kotitaloustunneilta saakka vältellyt ruoanlaittoa, mutta ryhmän myötä oli rohjennut valmistaa itse kotona ruokaa.

”--- se [ryhmä] on antanu mulle rohkeutta tehdä ite ruokaa. Mä oon vähä välttäny sitä sitten yläasteen kotitaloustuntien. Ja joo, mä oon tehny ite nyt ruokaa neljä kertaa tässä, niin se [ryhmä] on auttanu siinä.”

Riku

Suurin osa nuorista ei kokenut kuitenkaan ryhmän vaikuttaneen heidän liikuntatottumuksiinsa tai vapaa-ajanviettoonsa. Osa kertoi, että liikunta ei ollut lisääntynyt muuten kuin ryhmään saapumisen osalta, jolloin he kävelivät tai pyöräilivät paikalle. He kuitenkin totesivat, että he kulkevat aina paikasta toiseen jalan tai polkupyörällä, joten liikunta ei sinänsä lisääntynyt. Vapaa-ajanviettotavat eivät muuttuneet ryhmätoiminnan aikana mitenkään. Osa nuorista kiinnostui keilaamisesta, mutta he eivät olleet ryhmän aikana vielä käyneet vapaa-ajallaan keilaamassa. Yksi haastatelluista ajatteli, että vapaa-aika on muuttunut ryhmästä saadun uuden kaverin kautta, mutta uusia aktiviteetteja ei silti tullut mukaan arkeen.

6.6 Suurimmat hyödyt

Kysyin jokaiselta haastatellulta lopuksi vielä, että minkä he olivat kokeneet kaikista tärkeimmäksi tai hyödyllisimmäksi asiaksi ryhmässä. Osa nuorista koki, että kaikista tärkein asia on ollut ryhmään paikalle saapuminen. Jokainen haastatelluista nuorista ajatteli, että ryhmä on tärkeä sen vuoksi, että tekee viikon aikana jotain, eikä jää vain kotiin ja sängyn pohjalle makaamaan. Kaikki eivät kuitenkaan pitäneet tätä tärkeimpänä asiana, vaan mainitsivat ryhmätoiminnan tärkeimmäksi asiaksi jonkun muun.

”Se että mä oon tullu sinne. Se on ollu tosi tärkeetä. --- et saa, tai tekee jotain, eikä vaan niinku oo sielä sängyn pohjalla.”

Emma

Sosiaaliset kontaktit, vuorovaikutus ja vertaistuki olivat asioita, jotka olivat erittäin tärkeitä asioita lähes jokaiselle haastatellulle nuorelle. Osalle nuorista ryhmätapaaminen oli ainoa

hetki viikosta, kun he tapasivat muita kuin perheenjäseniään. He kokivat myös saaneensa lisää rohkeutta vuorovaikutustilanteisiin. Oivallus siitä, että jännityksestä ja sosiaalisten tilanteiden pelosta huolimatta he selvisivät vuorovaikutustilanteista vieraidenkin ihmisten kanssa, antoi heille suuria onnistumisen kokemuksia.

”Varmaan just ne sosiaaliset kontaktit, ja se on tuonu sitä rohkeutta jutella enemmän ihmisille ja olla oma itsensä. --- et sit vaan on menny niihin tilanteisiin, ja ehkä oivaltanukkin siinä, että hei tää on ihan ok. En mä nyt kuole tähän, vaikka jännittäis tosi paljon.”

Jenni

Tämä sosiaalisten tilanteiden haastavuuden ja pelkojen voittaminen näkyi ryhmässä selkeästi. Jo ensimmäisillä ryhmätapaamisilla pelaaminen, ruoan valmistaminen ja muu yhteinen toiminta sujuivat hyvin, vaikka nuoret eivät vielä tunteneet toisiaan. Seuraavilla ryhmätapaamisilla oli havaittavissa selkeää edistystä vuorovaikutustilanteissa. Ruokapöydässä keskusteltiin ajankohtaisista aiheista ja jaettiin vinkkejä muille milloin mistäkin aiheista. Myös he, jotka kokivat vuorovaikutustilanteet itselleen hankalaksi, osallistuivat yhteisiin toimintoihin ja keskustelivat muiden kanssa.

7 Johtopäätökset

Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että nuoret ovat hyötyneet sosiaalisen kuntoutuksen Nuka-ryhmästä. Jokainen haastateltu nuori toi esille ainakin yhden asian, josta he kokivat hyötyneensä ryhmän aikana. Monet myös kokivat hyötyneensä useammasta kuin yhdestä asiasta ja sosiaalisen kuntoutuksen ryhmää pidettiin tärkeänä. Ryhmän nuoret olivat 19-25-vuotiaita ja heidän taustansa olivat hyvin erilaisia. Haastatellut nuoret olivat olleet työttöminä muutamasta kuukaudesta useampaan vuoteen. Osalla nuorista ei ollut peruskoulun jälkeen suoritettua tutkintoa ja he olivat keskeyttäneet toisen asteen koulutuksen useita kertoja. Osa nuorista oli suorittanut toisen asteen tutkinnon. Heistä ammattiin valmistuneet eivät olleet tehneet oman alansa töitä. Nuka-ryhmään ohjaututtiin Nuorten palvelupiste Nupin, aikuissosiaalityön sosiaaliohjaajien sekä Riihimäen seudun nuorisoasuntojen kautta.

Nuoret eivät olleet asettaneet odotuksia ryhmätoiminnalle ennen sen alkamista. Muutama nuorista ajatteli, että he voisivat saada ryhmästä vertaistukea ja sosiaalisia kontakteja, mutta ryhmätoiminnan sisällöstä kenelläkään ei ollut odotuksia tai toiveita. Osalla ei ollut aiempaa kokemusta minkäänlaisesta ryhmätoiminnasta, joka vaikutti siihen, että odotuksia ei osattu asettaa etukäteen. Sosiaalinen kuntoutus oli osalle nuorista uusi asia, jonka vuoksi he eivät tienneet mitä odottaa.

Ryhmäläisten tavoitteet ryhmän ajalle vaihtelivat ryhmään osallistumisesta ja paikalle saapumisesta aina tulevaisuuden suunnitelmien selkiytymiseen. Tavoitteet siis olivat keskenään hyvin erilaisia. Moni ryhmäläisistä toivoi myös saavansa rohkeutta vuorovaikutustilanteisiin. Useilla ryhmään osallistuneista nuorista oli monta tavoitetta ryhmän ajalle. Jokainen haastatelluista nuorista koki saavuttaneensa ainakin jonkin tavoitteistaan. Osa saavutti kaikki ryhmän ajalle asettamansa tavoitteet. Tavoitteiden saavuttamisessa nuoria auttoivat muiden ryhmäläisten tuki, Nuka-ryhmän turvallinen ja mukava ympäristö sekä ohjaajat. Ne nuoret, jotka eivät saavuttaneet kaikkia tavoitteitansa toivat esille, että heidän tavoitteensa olivat liian suuria saavutettavaksi ryhmässä, joka kokoontui vain kerran viikossa kolmen kuukauden ajan. He kokivat, että sellaista ryhmätoimintaa on vaikea järjestää, jossa jokaisen kaikki tavoitteet olisi mahdollista saavuttaa. Nuoret myös ajattelivat, että tavoitteiden saavuttaminen oli enemmän heistä itsestään kiinni kuin ryhmätoiminnasta.

Ryhmässä oli joka viikolla oma teema, jonka mukaan käsiteltiin eri aihealueita liittyen muun muassa asumiseen, uneen ja rentoutumiseen, sosiaalisiin verkostoihin sekä tunnetaitoihin. Käsiteltyjen aiheiden hyödyllisyyden kokemus vaihteli nuorilla. Osa koki saaneensa käsitellyistä aiheista paljon uutta tietoa ja vinkkejä arkeen, mutta osa ajatteli aiheiden ja teemojen olleen jo niin tuttuja, että he eivät saaneet uutta tietoa aiheista. Käsitellyistä aiheista unta ja rentoutusta pidettiin hyödyllisimpänä, sillä nuoret kertoivat saaneensa konkreettisia vinkkejä nukahtamiseen ja rentoutumiseen hengitys- ja rentoutusharjoitusten kautta. Hyödyllisinä teemoina pidettiin myös asumiseen liittyviä asioita sekä vahvuudet ja voimavarat -teemaa. Moni koki hyödylliseksi myös työpaikkatutustumiset. Nuoret kokivat, että asumiseen ja itsenäistymiseen liittyvistä asioista olisi voinut keskustella enemmän. Myös opiskelu- ja työelämästä kaivattiin lisää tietoa.

Nuoret pitivät ryhmätoiminnassa erittäin tärkeänä vuorovaikutusta ja sosiaalisia kontakteja muihin ryhmäläisiin. Vuorovaikutustilanteiden harjoittelua pidettiin tärkeänä osana ryhmätoimintaa, vaikka monella haastatellulla nuorella oli sosiaalisten tilanteiden pelkoa sekä jännitystä ja ahdistusta. Turvallinen ympäristö mahdollisti nuorille tilaisuuden kokeilla ja harjoitella sosiaalisia taitojaan jotka monen nuoren mielestä olivat heikot. Monet ryhmäläisistä kokivat sosiaalisten tilanteiden harjoittelun myös tuottaneen tulosta. Heistä tuli rohkeampia ja he ottivat enemmän kontaktia muihin ryhmässä. Osa yllättyi siitä, että he uskalsivat tehdä ryhmässä sellaisia asioita, joita eivät uskoneet pystyvänsä tekemään. Se että ryhmä pysyi samana koko kolmen kuukauden ajan, oli usean nuoren mielestä erittäin hyvä asia. Myös Kelloniemen (2016, 61) tutkimuksessa todettiin, että suljetun yhteisön jäsenyydellä on osallistujille voimaannuttava merkitys.

Puolet haastatelluista nuorista kokivat saaneensa ryhmästä vertaistukea. Ryhmämuotoisessa toiminnassa ryhmään kuulumisen tunne, avautuminen, hyväksynnän saaminen, samankaltaisuuden kokeminen, ihmissuhdetaitojen oppiminen sekä sosiaalinen tuki ovat hoitavia ja kuntouttavia tekijöitä. Vertaisryhmän merkitys on nuoruudessa erityisen suuri, sillä nuoret haluavat tulla hyväksytyiksi, osallisiksi ja kuulua osaksi joukkoa. (Savukoski & Kauramäki 2004, 128.) Vertaistukea kokeneet nuoret pitivät vertaistuen kokemusta erittäin tärkeänä osana sosiaalista kuntoutusta. He ymmärsivät, että eivät ole yksin vaikeiden asioidensa kanssa, vaan muitakin on saman kaltaisessa elämäntilanteessa. He pitivät sen oivaltamista tärkeänä ja voimauttavana. Puolet haastatelluista nuorista eivät kokeneet saaneensa vertaistukea ryhmästä. Nämä nuoret kokivat olleensa ryhmässä eri taustoilla ja erilaisessa elämäntilanteessa kuin muut, jolloin he eivät kokeneet vertaisuutta toisten kanssa. Huolimatta siitä, että he eivät kokeneet saaneensa ryhmästä vertaistukea, pidettiin ryhmää ja vuorovaikutustilanteita silti tärkeinä.

Nuorten kokemus osallisuudesta ja osana ryhmää olemisesta vaihteli. Osa haastatelluista koki olleensa ryhmän täysvaltaisia jäseniä, mutta jotkut kokivat olleensa osa ryhmää vain osittain. Nuoret jotka kokivat, että eivät olleet täysin osa ryhmää kuvailivat syiksi sosiaalisten tilanteiden pelkoa, arkuutta ja jännitystä, joiden vuoksi he eivät olleet uskaltaneet jutella kaikkien kanssa. Nuoret eivät kokeneet, että heitä olisi tarkoituksella jätetty ryhmän ulkopuolelle, vaan kuvailivat syyksi ennemmin omaa tapaansa jäädä syrjään keskusteluista. Kukaan ei siis ajatellut olleensa täysin ulkopuolinen ryhmästä, mutta he kokivat että muut olivat olleet enemmän osa ryhmää.

Ryhmätoiminnalla on ollut vaikutusta myös nuorten arjenhallintaan. Arjen taitoihin kuuluu muun muassa itsestä, omasta terveydestä ja hygieniasta huolehtiminen, ruoan hankkiminen ja valmistaminen, siivous sekä raha-asioiden hoitaminen. Arjen taitojen osaaminen mahdollistaa arjenhallinnan. Sujuvaan arkeen liittyy olennaisesti rutiinit, joita nuori saattaa vasta harjoitella. (Korvela & Nordlund 2016, 195-196.) Osa nuorista koki ryhmän tuoneen päivä- ja unirytmisiä sekä rutiinia arkeen. Nuoret kokivat ryhmätoiminnan vaikuttaneen myös muihin arjenhallinnallisiin asioihin, erityisesti ruoanlaittoon ja kaupassa käyntiin. Useat nuoret kertoivat, että olivat rohkaistuneet ja innostuneet tekemään ruokaa kotona, vaikka eivät olleet aiemmin juuri itse ruokaa valmistaneet. Monet kertoivat saaneensa uusia taitoja ja inspiraatiota ruoan valmistukseen liittyen. Tämä oli myös nähtävissä ryhmässä, sillä monet osallistuivat vähäisestä kokemuksesta huolimatta innokkaasti ruoan valmistukseen. Liikuntatottumuksiin tai vapaa-ajanviettoon ryhmätoiminnalla ei ollut vaikutusta.

Jokainen haastatelluista nuorista koki ryhmätoiminnan tärkeäksi. He ajattelivat, että ryhmään osallistuminen oli tärkeää siksi, että heillä oli kerran viikossa tekemistä ja sosiaalisia kontakteja. Nuorilla oli ajatus siitä, että oli tärkeää tehdä jotain, ettei jää kotiin ja sänkyyn

makaamaan. Tätä tukee myös Tuiskusen (2015, 52) tutkielman tulos, jonka mukaan ryhmätoiminnasta saatiin mielekästä tekemistä ja sisältöä elämään. Toisten samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien seura ja positiivinen ilmapiiri tekivät ryhmätapaamisista mielekkäitä ja ryhmäpäivät koettiin tarpeellisena työttömän arkea rikastuttavina päivinä.

Lähes jokainen haastateltu nuori ajatteli sosiaalisten kontaktien, vuorovaikutuksen ja vertaistuen olleen tärkeimpiä asioita ryhmässä. He saivat ryhmässä onnistumisen kokemuksia selvittyään vuorovaikutustilanteista vieraiden ihmisten kanssa jännityksestä ja sosiaalisten tilanteiden pelosta huolimatta. Ryhmää pidettiin turvallisena ympäristönä harjoitella sosiaalisia tilanteita ja taitoja, joissa monet ryhmän nuorista kokivat itsellään puutteita. Kivirinnan (2015, 86) tutkielmassa päästiin samankaltaiseen tulokseen sosiaalisen kuntoutuksen ryhmän vaikutuksesta sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja vertaistukeen. Myös Kivirinta totesi sosiaalisen kuntoutuksen ryhmän olevan turvallinen ympäristö sosiaalisten tilanteiden ja taitojen harjoitteluun.

Nuorten haastatteluista tuli esille myös muutamia kehitysehdotuksia. Ryhmän aiheisiin kaivattiin enemmän asumiseen ja itsenäistymiseen sekä opiskeluun ja työelämään liittyviä aiheita. Myös taloudesta, rahankäytöstä ja säästämisestä kaivattiin keskustelua. Osa nuorista toivoi myös, että ryhmässä olisi ollut enemmän liikunnallisia pelejä, kuten sählyä. Osa nuorista toi esille myös, että he olisivat hyötäneet ryhmätoiminnasta enemmän jos sitä olisi ollut useampia kertoja viikossa, kaksi tai jopa kolme kertaa. Muutama nuori koki myös, että alun ryhmäytyminen jäi liian pinnalliseksi, jonka vuoksi keskusteluista ei tullut heidän mielestään riittävän syvällisiä, eivätkä he siksi uskaltaneet kertoa kaikissa tilanteissa omia mielipiteitään tai kokemuksiaan. Pääasiassa nuoret kuitenkin pitivät ryhmätoimintaa hyvänä kokonaisuutena.

Tärkeimpänä tuloksena voidaan pitää sitä, että nuoret pitivät ryhmätoimintaa hyödyllisenä. Nuorille merkityksellisintä ryhmätoiminnassa oli sosiaalinen vuorovaikutus ja sen harjoittelu sekä vuorovaikutustaitojen lisääntyminen. Myös vertaistukea voidaan pitää keskeisenä osana ryhmätoimintaa, sillä ne nuoret jotka kokivat saaneensa ryhmästä vertaistukea, pitivät sitä erittäin tärkeänä. Tutkimukseni tulokset olivat samansuuntaisia kuin Tuiskusen (2015, 53) tutkimuksessa, jonka mukaan kommunikointi ja vieraiden ihmisten kanssa toimeen tuleminen kasvatti rohkeutta ja antoi luottamusta omaan kykyihin. Myös Kivirinnan (2015, 87) tutkimustulokset ovat samankaltaisia, etenkin nuorten kokeman vertaistuen osalta. Samansuuntaisia tuloksia oli myös Kelloniemen (2016, 56) tutkimuksessa, jossa todettiin sosiaalisen kuntoutuksen näyttäytyneen asiakkaille positiivisena kokemuksena ja lisänneen yleistä hyvinvointia.

Sosiaalisen kuntoutuksen Nuka-ryhmään osallistuneilla nuorilla oli muun muassa asumisen ongelmia, psyykkisiä sairauksia, sosiaalisten suhteiden ongelmia sekä työttömyyttä, joita kaikkia voidaan pitää syrjäytymisen tunnusmerkkeinä (Riihimäki & Ronkainen 2010, 7). Mattilan

(2014, 195) mukaan myös sosiaalisilla peloilla ja jännityksillä, joista useampi ryhmän nuorista kärsi, on yhteys syrjäytymiseen. Nuka-ryhmän nuorten kohdalla voidaan siis nähdä syrjäytymisriski. Sosiaalisen kuntoutuksen on kuitenkin tarkoitus auttaa juuri tämänkaltaisissa elämäntilanteissa. Nuka-ryhmässä toteutui sosiaalihuoltolain määrittelemän sosiaalisen kuntoutuksen (1301/2014, 17 §) asettamat tavoitteet. Nuka-ryhmässä valmennettiin ja tuettiin arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan sekä annettiin tukea sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin. Myös työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sijoittumista tuettiin. Kuten Vilkkumaa (2004, 36) on todennut, sosiaalisella kuntoutuksella pyritään katkaisemaan syrjäytymiskierrettä sekä etsimään paremmalle elämälle uusia reittejä.

8 Pohdinta

Sosiaalinen kuntoutus oli minulle vielä ennen kehittämistyön harjoittelua ja opinnäytetyöprosessin alkua melko vieras käsite. Nuorten sosiaalisen kuntoutuksen Nuka-ryhmässä pääsin näkemään ja kokemaan mitä sosiaalinen kuntoutus on. Nuoret olivat ryhmässä eri taustoilla ja erilaisissa elämäntilanteissa, vaikkakin kaikki olivat työttömiä. Heidän tavoitteensa ja jatkosuunnitelmansa olivat keskenään hyvin erilaisia, mutta näistä asioista huolimatta sosiaalisen kuntoutuksen ryhmästä oli heille kaikille jotain hyötyä. Osa koki hyötyneensä enemmän ja osa vähemmän. Sosiaalisen kuntoutuksen tulokset saattavat näyttää pieniltä, mutta ryhmätoimintaa läheltä nähneenä uskallan sanoa, että jo ryhmään saapuminen oli monelle suuri askel. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä tapahtuu koko ajan harjoittelua ja oppimista, joka ei välttämättä näyttäyty edes muille ryhmässä oleville.

Nuka-ryhmän haasteena on varmasti se, että se kestää vain kolme kuukautta ja ryhmätoimintaa on vain kerran viikossa. Myös osa nuorista toi itse esille tämän asian haastatteluissa sekä keskusteluissa ryhmässä. Tapaamiset kerran viikossa eivät ole riittäviä vaikuttamaan esimerkiksi nuorten liikunta- tai vapaa-ajanviettotottumuksiin. Toisaalta joidenkin nuorten jaksaminen ei riittäisi useampaan tapaamiseen viikossa. Haasteena voidaan pitää myös saavutettujen tulosten ylläpitämistä. Moni nuorista otti suuria askelia etenkin sosiaalisen vuorovaikutuksen ja sosiaalisten taitojen osalta ja ryhmän koettiin tuoneen arkeen rytmiä ja rutiinia. Jos nuori ei heti pääse sosiaalisen kuntoutuksen jälkeen esimerkiksi töihin, työkokeiluun tai -pajalle, onko vaarana että saavutetut tulokset ja hyödyt katoavat? Kysymykseksi jää myös se, kykenevätkö nuoret viemään ryhmässä oppimiansa taitoja arkeen ja muihin ympäristöihin. Yhteiskunnallisena haasteena on se, että sosiaalisesta kuntouksesta hyötyviä on vaikea tavoittaa. Osa syrjäytymisvaarassa tai vaikeassa elämäntilanteessa olevista nuorista ovat kokonaan julkisen palvelujärjestelmän ulkopuolella. Sosiaalisen kuntoutuksen tultua lakisääteiseksi ollaan menty askel eteenpäin, sillä se on ensimmäistä kertaa määritelty laissa. Sosiaalisessa kuntoutuksessa, sen toteuttamisessa ja etenkin sen mahdollisuuksissa on vielä kuitenkin paljon tutkittavaa ja kehitettävää.

Tavoitteenani oli haastatella kaikkia ryhmän nuoria, vaikka tiesin että kaikki eivät halua osallistua haastatteluun. Olin varautunut siihen, että nuoret eivät halua osallistua haastatteluun tai eivät saavu sovittuna aikana, jonka vuoksi olin jopa yllättynyt siitä kuinka moni nuori lopulta osallistui haastatteluihin. Haastattelun perui lopulta vain yksi nuori. Nuoria oli ryhmässä 12 silloin kun aloin sopia haastatteluajoja ja heistä kahdeksan tuli haastatteluun. Olin nuorille tuttu, sillä olin ollut koko ryhmätoiminnan ajan mukana ryhmässä harjoitteluni kautta. Uskon tämän vaikuttaneen osallistujamäärään ja siihen, että nuoret eivät peruneet haastatteluajojaan.

Haastatteluissa oli mukava huomata kuinka nuoret puhuivat rohkeasti ja vilpittömästi omista kokemuksistaan ryhmätoiminnasta. Haastattelutilanne oli osalle selkeästi jännittävä tilanne, mutta siitä huolimatta he uskalsivat pohtia ja kertoa omia näkemyksiään. Nuorista huomasin, kuinka he jäsentelivät ja pohtivat haastattelun aikana omia kokemuksiaan ryhmätoiminnasta. Osa myös totesi, että haastattelutilanteessa he vasta pohtivat ja oivalsivat ryhmässä kokemiansa suuria onnistumisia tai tavoitteidensa saavuttamisia. Koen, että nuoret uskalsivat myös kertoa avoimesti omista kokemuksistaan siksi, että olin heille tuttu. Tämä olisi toki voinut vaikuttaa myös siten, että nuoret eivät olisi kertoneet rehellisesti mielipiteitään ja kokemuksiaan koska olin ikään kuin yksi ohjaajista.

Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessi oli erittäin opettavainen, vaikka välillä myös todella raskas. Opinnäytetyötutkielmani vuoksi olen tutustunut laajaan lähdeaineistoon ja olen oppinut paljon sosiaalisesta kuntoutuksesta ja siihen liittyvistä aiheista ja käsitteistä, kuten syrjäytymisestä ja sosiaalisesta toimintakyvystä. Koen tiedonhakutaitojeni parantuneen opinnäytetyötä tehdessäni, sillä välillä oli haastavaa löytää sopivia lähteitä sosiaalisesta kuntoutuksesta, joka on nykyisessä muodossaan vielä niin uusi ilmiö. Prosessin myötä opin uusia asioita tutkimuksen tekemisestä, sillä tämä oli minun ensimmäinen tutkielmani. Etenkin haastattelutilanteet olivat minulle opettavia, ja koen että jokaisessa haastattelussa kehityin haastattelijana. Tutkimuksessa oli paljon asioita, joita ei ensikertalaisena osannut ottaa huomioon, kuten esimerkiksi se että litterointiin kuluu niin paljon aikaa. Myös aineiston läpikäyminen oli välillä erittäin hidasta. Jos olisin osannut ottaa nämä huomioon aiemmin, olisin varannut niille enemmän aikaa. Näistä hidasteista huolimatta opinnäytetyöprosessi sujui jouhevasti ja tavoiteaikataulussa.

Lähteet

Painetut lähteet

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Eräranta, K. & Autio, M. 2008. Polarisaatio käsitteenä ja empiirisesti koeteltuna tutkimusteesinä. Teoksessa Autio, M., Eräranta, K. & Myllyniemi, S. (toim.) 2008. Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008. Helsinki: Hakapaino, 8-15.

Eskola, J. 2007. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 159-183.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 25-43.

Grönfors, M. 2007. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 151-167.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.

Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. 5. painos. Helsinki: WSOY.

Kallio, K., Stenvall, E., Bäcklund, P. & Häkli, J. 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 69-87.

Kiilakoski, T., Gretschel, A. & Nivala, E. 2012. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 118. Helsinki: Hakapaino, 9-33

Kokko, R-L. & Veistilä, M. 2016. Sosiaalityö ja sosiaalinen kuntoutus yhteistyönä. Teoksessa Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) 2016. Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 220-230.

Kopakkala, A. 2008. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. painos. Tampere: Vastapaino.

Mattila, J. 2014. Herkkyys ja sosiaaliset pelot. Helsinki: Kirjapaja.

Mäkitalo, J., Suikkanen, A., Ylisassi, H. & Linnakangas, R. 2008. Kuntoutus ja työelämä. Teoksessa Rissanen, P., Kallanranta, T. & Suikkanen, A. (toim.) 2008. Kuntoutus. Helsinki: Duodecim.

Palola, E. 2012. Sosiaalinen kuntoutus uudessa sosiaalihuoltolaissa. Kuntoutus 4/2012, 30-34.

Ristikari, T., Törmäkangas, L., Lappi, A., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Merikukka, M., Hautakoski, A., Pekkarinen, E. & Gissler, M. 2016. Suomi nuorten kasvuympäristönä. 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista. Tampere: Juvenes Print.

Savukoski, M. & Kauramäki, P. 2004. Nuoren sosiaalinen tukeminen omalle ammatilliselle uralle. Teoksessa Karjalainen, V. & Vilkkumaa, I. (toim.) 2004. Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 123-135.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Strandholm, T. & Ranta, K. 2013. Ahdistus ja ahdistuneisuushäiriöt. Teoksessa Marttunen, M., Huurre, T., Strandholm, T. & Viialainen, R. (toim.) 2013. Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Tampere: Juvenes Print, 17-38.

Vilkkumaa, I. 1998. Sosiaalisen taidon metsästys. Lähtökohtia sosiaalisen kyvykkyyden ymmärtämiseen. Teoksessa Lahikainen, A. & Pirttilä-Backman, A-M. (toim.) 1998. Sosiaalinen vuorovaikutus. Helsinki: Otava, 222-239.

Vilkkumaa, I. 2004. Kolme tapaa nähdä sosiaalinen kuntoutuksessa. Teoksessa Karjalainen, V. & Vilkkumaa, I. (toim.) 2004. Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 27-38.

Sähköiset lähteet

Alanen, O. 2015. Nuoret osallisiksi. Teoksessa Määttä, M. & Määttä, A. (toim.) 2015. Parempia ratkaisuja koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten tukemiseen. Valtion selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 16/2015, 77-97. Viitattu 7.3.2017. http://vnk.fi/documents/10616/1456483/VNK+16_2015.pdf/2efb35eb-0f6e-4428-93bf-5998df7d983d

Alatalo, J., Mähönen, E. & Räisänen, H. 2017. Nuorten ja nuorten aikuisten työelämä ja sen ulkopuolisuus. Työ- ja elinkeinoministeriö. TEM-analyyseja 76/2017. Viitattu 13.3.2017. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79182/nuorten%20ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4%20ja%20sen%20ulkopuolisuus%202017.pdf?sequence=1>

Haimi, T. & Hurme, J. 2007. Sosiaalisen kuntoutuksen käsite 1950-luvulta nykypäivään. Käsi-tehistoriallinen tarkastelu sosiaalisen kuntoutuksen käsitteestä. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 31.3.2017. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11547/URN_NBN_fi_jyu2007344.pdf?sequence=1

Hinkka, T., Koivisto, J. & Haverinen, R. 2006. Kartoittava kirjallisuuskatsaus sosiaalisen kuntoutuksen työmuodoista ja niiden vaikutuksista. Stakesin raportteja 12/2006. Viitattu 22.3.2017. <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R12-2006-VERKKO.pdf>

Hämäläinen, P. 2015. Sosiaalisen kuntoutuksen kehittämisen lähtökohdat Kauniaisissa. YAMK -opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.2.2017. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/105310/Hamalainen_Piia.pdf?sequence=1

Järvikoski, A. 2013. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:43. Viitattu 22.2.2017. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70263/URN_ISBN_978-952-00-3457-3.pdf?sequence=1

- Kannasoja, S. 2013. Nuorten sosiaalinen toimintakyky. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 7.3.2017. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42447/978-951-39-5459-8_vai-tos23112013.pdf?sequence=1&sa=U&ei=b1FNU_6gG-aG8gHstYCBQ&ved=0CEoQFjAI&usg=AFQjCNG8kiw55QHtDohM3pR11Tz2i1sAZA
- Kauppinen, T., Saikku, P. & Kokko, R-L. 2010. Työttömyys ja huono-osaisuuden kasautuminen. Teoksessa Vaarama, M., Moisio, P. & Karvonen, S. 2010. Suomalaisten hyvinvointi 2010. Helsinki: Yliopistopaino, 234-250. Viitattu 22.3.2017. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80297/8cec7cec-5cf3-4209-ba7a-0334ecdb6e1d.pdf?sequence=1%>
- Kelloniemi, S. 2016. Sosiaalinen kuntoutus sosiaalityön käytäntönä. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityö. Lapin yliopisto. Viitattu 30.3.2017. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62715/Kelloniemi.Sari.pdf?sequence=2>
- Kivirinta, S. 2015. Kuntouttava työtoiminta sosiaalisena kuntoutuksena. Nuorten kokemuksia kuntoutumisesta Duurin nuorten ryhmissä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Viitattu 14.11.2016. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156054/Kivirinta_Sosiaalityo.pdf?sequence=1
- Korvela, P. & Nordlund, A. 2016. Nuorten arjen rytmit ja perhe. Teoksessa Myllyniemi, S. (toim.) 2016. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto, 193-206. Viitattu 30.3.2017. https://tieto-anuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf
- Metsävainio, M. 2013. Sosiaalinen toimintakyky - käsiteanalyttinen tutkimus. Pro gradu -tutkimus. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Viitattu 22.2.2017. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20130084/urn_nbn_fi_uef-20130084.pdf
- Notkola, V., Pitkänen, S., Tuusa, M., Ala-Kauhaluoma, M., Harkko, J., Korkeamäki, J., Lehkoinen, T., Lehtoranta, P. & Puumalainen, J. 2013. Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. Viitattu 7.3.2017. https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/trvj_1+2013.pdf
- Nuorisotakuu. 2016. Tietoa takuusta. Viitattu 22.3.2017. http://www.nuorisotakuu.fi/tietoa_takuusta
- Nuorten syrjäytyminen. 2016. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapset, nuoret ja perheet. Työn tueksi. Viitattu 13.3.2017. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen
- Pietikäinen, R. 2007. Palveluiden väliin putoamisesta yhtenäisiin palvelupolkuihin? Tutkimusinventari nuorten nivelvaiheen palveluja koskevista tutkimuksista. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 13. Viitattu 22.3.2017. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/inventaari.pdf>
- Pohjola, A. 2011. Nuorten myyttinen ongelmallisuus. Teoksessa Suutari, M. (toim.) 2001. Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 20, 187-204. Viitattu 22.3.2017. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/vallattomat_marginaalit.pdf
- Puromäki, H., Kuusio, H., Tuusa, M. & Karjalainen, J. 2016. Sosiaalihuoltolaki ja sosiaalinen kuntoutus. Kuntakyselyn tulokset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.2.2017. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131975/URN_ISBN_978-952-302-803-6.pdf?sequence=1
- Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010-luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Teoksessa Era, T. (toim.) 2013. Osallisuus - oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156. Viitattu

10.3.2017. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAI-SUJA1562013_web.pdf?sequence=1

Riihimäki, A. & Ronkainen, L. 2010. Nuorten syrjäytyminen aikuissosiaalityön teksteissä. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Tampereen yliopisto. Viitattu 7.3.2017. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81292/gradu04073.pdf?sequence=1>

Rouvinen-Wilenius, P., Aalto-Kallio, M., Koskinen-Ollonqvist, P. & Nikula, T. 2011. Osallisuus osana tasa-arvoa. Teoksessa Rouvinen-Wilenius, P. & Koskinen-Ollonqvist, P. (toim.) 2011. Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen. Järjestöt suunnan näyttäjinä. Terveiden edistämisen keskuksen julkaisuja 9/2011. Viitattu 10.3.2017. http://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/tasa-arvo_ja_osallisuus_2012.pdf

Saikkonen, P., Blomgren, S., Karjalainen, P. & Kivipelto, M. 2015. Palvelut kuntouttaviksi. Teoksessa Määttä, M. & Määttä, A. (toim.) 2015. Parempia ratkaisuja koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten tukemiseen. Valtion selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 16/2015, 37-56. Viitattu 7.3.2017. http://vnk.fi/documents/10616/1456483/VNK+16_2015.pdf/2efb35eb-0f6e-4428-93bf-5998df7d983d

Sosiaalihuoltolaki. 2016. Soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 23.2.2017. <http://stm.fi/documents/1271139/1352015/Sosiaalihuoltolain+soveltamisopas.pdf/cb12a5c4-9bfa-4983-adf6-94ca18815f1b>

TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 26.3.2017. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tuiskunen, T. 2015. ”Ei maailma kaadu vaikka se välillä vähän horjuu” - Pitkäaikaistyöttömien kokemuksia vertaistuesta. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityö. Viitattu 9.3.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97269/GRADU-1433328509.pdf?sequence=1>

Tuusa, M. & Ala-Kauhaluoma, M. 2014. Selvitys nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:42. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 14.11.2016. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125415/URN_ISBN_978-952-00-3545-7.pdf?sequence=1

Työvoimatutkimus. 2016. Suomen virallinen tilasto (SVT). Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 22.3.2017. http://www.stat.fi/til/tyti/2016/12/tyti_2016_12_2017-01-24_tie_001_fi.html

Julkaisemattomat lähteet

Nuka-ryhmä 2016. Nuka-ryhmän esite. Riihimäki.

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa.....	46
Liite 2: Suostumuslomake	47
Liite 3: Teemahaastattelurunko.....	48

Liite 1: Tutkimuslupa

RIIHIMÄEN KAUPUNKI
Sosiaali- ja terveystoimialan keskus
PL 125
11101 Riihimäki

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

9 PÄÄTÖS

Tutkimuslupa myönnetään seuraavin ehdoin:

1. Tutkija sitoutuu tietojen käsittelyssä ja suojaamisessa noudattamaan henkilötietolain määräyksiä.
2. Tutkimuksessa mahdollisesti syntyvät yksittäisten henkilöiden tietoja koskevat tutkimusrekisterit hävitetään tai arkistoidaan henkilötietolaissa edellytetyllä tavalla.
3. Mahdollisesti tarvittavassa suostumusasiakirjassa tulee ilmetä ao. henkilön lupa käyttää häntä koskevia tietoja, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja henkilöiden mahdollisuus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen heti niin halutessaan.
4. Tutkimuksen valmistuttua tutkimusraportti toimitetaan asianomaiselle yhteyshenkilölle.
5. Jos tutkimus keskeytyy, siitä ilmoitetaan yhteyshenkilölle ja tutkimusluvan myöntäjälle.
6. Lupa voidaan peruuttaa, jos lupapäätöksen ehtoja rikotaan, jolloin luvansaajan on palautettava tutkimusta varten saamansa tiedot.
7. Lupa on voimassa anomuksessa määritellyn ajan.

Tutkimuslupaa ei myönnetä

Perusteet liitteenä

Luvan myöntäjä

Päiväys 23.11.2016

Palveluohjeosasto
Virkanimike, allekirjoitus ja nimen selvennys

Jukka-Pekka Somppi
JUUKA-PEKKA SOMPPA

10 PÄÄTÖKSEN JAKELU

1. Hakija Päiväys 23.11.2016

Lähetetty

Liite 2: Suostumuslomake

Laurea-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)
Salla Linjamaa

Opinnäytetyö: Ryhmämuotoinen sosiaalinen kuntoutus nuorten kokemana

Suostumus haastatteluun

Olen tietoinen Salla Linjamaan opinnäytetutkielman tarkoituksesta.

Olen tietoinen siitä, että haastattelu nauhoitetaan. Tiedän, että haastattelu on luottamuksellinen, eikä haastateltavan henkilöllisyys selviä tutkimusraportista. Olen tietoinen siitä, että opinnäytetyön valmistuttua tutkimusaineisto hävitetään, eikä sitä käytetä muihin tutkimuksiin. Tiedän, että haastattelu on vapaaehtoinen ja voin keskeyttää tutkimuksen missä vaiheessa tahansa.

Suostun haastatteluun ja siihen, että haastatteluani voidaan käyttää tutkimuksessa.

Aika ja paikka _____

Allekirjoitus _____

Nimenselvennys _____

Liite 3: Teemahaastattelurunko

TAUSTA

- Onko sinulla koulutus?
- Kuinka kauan olet ollut työttömänä?
- Miten ohjauduit Nuka-ryhmään?
- Mitä toivoit ryhmältä?

TAVOITTEET

- Mitä tavoitteita sinulla oli ryhmän ajalle?
- Saavutitko tavoitteesi?
 - Mikä auttoi sinua saavuttamaan tavoitteesi?
 - Miten olisit voinut saavuttaa tavoitteesi?
 - Millainen toiminta olisi auttanut saavuttamaan tavoitteesi?
- Tukivatko ryhmässä käsitellyt aiheet sinun tavoitteitasi?

TAPAAMISTEN AIHEET

- Mikä käsitellyistä aiheista jäi päällimmäisenä mieleen?
- Mistä teemasta oli sinulle eniten hyötyä?
 - Miksi? Mitä?
- Mitä uutta opit ryhmässä?
 - Saitko lisää tietoa? Opitko uusia taitoja?
- Mitä sinulle uusia asioita kokeilit/teit ryhmän aikana?
- Miten koit saavasi vaikuttaa siihen, mitä asioita käsitellään?

TAPAAMISTEN VAIKUTUS/HYÖDYLLISYYS

- Kuinka ryhmätoiminta vaikutti päivärytmiisi tai arjenhallintaasi?
- Vaikuttiko ryhmätoiminta
 - nukkumiseen
 - ruokailutottumuksiin
 - vapaa-ajan viettoon
 - liikkumiseen?

RYHMÄ/OSALLISUUS

- Millaisena koit ryhmän?
 - Viihdytkö ryhmässä?
- Koitko haasteita ryhmässä olossa?
 - Miten selvisit ryhmässä?

- Olitko vuorovaikutuksessa muiden ryhmäläisten kanssa?
- Mitä ryhmä ja vertaistuki sinulle merkitsi?
- Koitko olevasi osa ryhmää?
 - Oliko ryhmässä helppo tuoda omia ajatuksiaan esille?
- Oliko ryhmätoimintoihin helppo osallistua?
- Osallistuitko ruokailuihin, ruuanlaittoon, ryhmätoimintoihin, peleihin, keskusteluihin?

OHJAUS

- Saitko riittävästi ohjausta/apua/tukea ryhmän aikana?
 - Millaista tukea sait?
 - Mitä olisit kaivannut lisää?
- Saitko riittävästi tukea elämänhallintaan ryhmätapaamisten ulkopuolella?

RYHMÄTOIMINNAN KEHITTÄMINEN

- Olisiko ryhmässä voinut toteuttaa jotain toisin?
 - Mitä ja miksi?
- Kaipasitko jotakin lisää?